د پوهنې وزارت

پښتو

شپږم ټولګی

پښتو - شپږم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي
پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

پښتو

شپږم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: پښتو
مؤلفین: د تعلیمي نصاب د پښتو ژبې او ادبیاتو د څانګې علمي او مسلکي غړي
ایډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د ایډیټ دیپارټمنت غړي
ټولګی: شپږم
د متن ژبه: پښتو
انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست
خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست
د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي
د چاپ ځای: کابل
چاپخونه:
برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او بښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته يې ژوند رابښلی، او د لوست او ليک له نعمت څخه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پيغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پيغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدينو شوراګانې د هېواد د پوهنيز نظام شپږګوني بنسټيز عناصر بلل کيږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونيز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تأسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځيرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونيز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم.

د معياري او پرمختللي ښوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دکتور محمد ميرويس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

شمېرې	سرليکونه	مخونه
١	حمد	١
٢	حضرت محمد ﷺ	٣
٣	پوهنه	٥
٤	ځان پېژندنه	٧
٥	غږونه	٩
٦	آريايان	١١
٧	کتاب	١٣
٨	حضرت علي کرم الله وجههُ	١٥
٩	کلمه	١٧
١٠	اسم(نوم)	١٩
١١	امير کروړ	٢١
١٢	متلونه	٢٣
١٣	پټه خزانه	٢٥
١٤	مطالعه	٢٧
١٥	موږ افغانان يو!	٢٩
١٦	سوله او ژوند	٣١
١٧	وزيرمحمد اکبر خان	٣٣
١٨	ليک نښې	٣٥
١٩	غوره ويناوې	٣٧
٢٠	د وطن مينه	٣٩
٢١	طبيعي زېرمې	٤١
٢٢	خوشحال خان ختک	٤٣
٢٣	صفت	٤٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېرې	سرليکونه	مخونه
٢٤	قيمتي ډبرې	٤٧
٢٥	کمپيوټر	٤٩
٢٦	ضميرونه	٥١
٢٧	لنډۍ	٥٣
٢٨	آيوډين	٥٥
٢٩	عدد	٥٧
٣٠	مېرمن زېنبه	٥٩
٣١	د پنسل اختراع	٦١
٣٢	عبدالرووف بينوا	٦٣
٣٣	زلزله څنګه مخته راځي؟	٦٥
٣٤	عبدالرحمن بابا	٦٧
٣٥	فعل	٦٩
٣٦	لوی مخترع (اډيسن)	٧١
٣٧	رابعه بلخي	٧٣
٣٨	د فعل ريښه	٧٥
٣٩	کوچنيان	٧٧
٤٠	د پاک چاپېريال ګټې	٧٩
٤١	نشه يي توکي	٨١
٤٢	د ځمکې په سطحې کې بدلونونه	٨٣
٤٣	د کار ارزښت	٨٥
٤٤	بشر پالنه	٨٧
٤٥	د وطن ترانه	٨٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

حــمــد

موخه: د پاک الله ﷻ ښه پېژندنه د شعر او بیتونو سم لوستل او لیکل.

پوښتنه:

ستاسو په فکر الله ﷻ پرته له موږ څخه نور کوم شیان پیدا کړي دي؟

زه مــدد غـواړم لـه تا نه اې یـوه خـدایه احده!
کـه مـدد دې راسـره وي چـار بـه نـه شـي زما بده
زه عاجز مریې د ستا یم تا بـه ستایم ستا پـه فضل
ستا ثنا صفت بـه وایـم څـو زه تـوان لـرم بېحده
ستا ثنا ده تر حد تېره د بیابان تر شګو ډېره
هسې څـوک دي چې خبر شي د دې شګو له عدده
د خـوشحـال ویل اومـه دي لایق ستا د صفـت نه دي
ستا پــه فـــضل بـه پخېږي دا اومـه ویـل احده

(خوشحال خان خټک)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې بیتونه ولولي او هغه دې معنا کړي.
ـ دوه تنه زده کوونکي دې یو بل ته شعر د املا په توګه ووایي او ودې لیکي.
ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته را شي او په مېز باندې ایښودل شوي کارتونه چې د الله ﷻ نومونه او صفتونه په کې لیکل شوي واخلي. هر یو زده کوونکی دې د خپل کارت کلمه پر تختې ولیکي او هغې ته دې یوه جمله جوړه کړي.
ـ څو تنه زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او د ژمي د رخصتیو په اړه دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
مدد	مرسته
مربی	غلام
احد	یو (واحد)
ستایم	ستاینه کوم

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې فکر وکړي چې الله ﷻ پرته له مور څخه نور کوم شیان پیدا کړي دي په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم لوست

حضرت محمد ﷺ

موخه: د حضرت محمد ﷺ د لوړ شخصیت سره پېژندنه، د متن سم لوستل او لیکل.

پوښتنه:

تاسو د حضرت محمد ﷺ د شخصیت په اړه څه ویلای شئ؟

حضرت محمد ﷺ د الله ﷻ وروستی او هغه پیغمبر دی چې لوی الله ﷻ ورته د نېکو او غوره اخلاقو لرونکی ویلی دی.

حضرت رسول اکرم ﷺ په داسې حالاتو کې په پیغمبرۍ مبعوث شو چې د نړۍ پر مخ د کفر، ظلم، وحشت، شرک او بت پرستۍ توره تیاره خوره وه.

د الله ﷻ د عبادت پر ځای یې د لمر، سپوږمۍ، اور او په خپل لاس جوړ شوو بتانو عبادت کاوه.

حلال او حرام یې نه پېژندل، بشریت په خپلو بې لارېو او ناروا ووکې په خپل سر روان و. په دې وخت کې چې انسانیت له لویې تباهۍ او بدبختۍ سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخ و. لوی الله جل جلاله په ټول بشریت رحم وکړ او دوی ته یې د حقې لارې د ښوونې لپاره خپل ګران پیغمبر حضرت محمد ﷺ راولیږه، خپل کتاب یې پرې نازله کړ چې د ځمکې پر مخ ټولو اوسېدونکو ته سمه لاره وښيي.
حقیقي معبود ورو پېژني او انسان له دینوي او اخروي بدمرغیو څخه وژغوري.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د مفهوم په هکله دې له یو بل سره مشوره وکړي.
ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مختې ته راشي، د متن یوه، یوه کرښه دې یو بل ته املا ووايي.
ـ زده کوونکي دې په متن کې درې توریزې او څلورتوریزې کلمې پیدا بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او د حضرت محمد ﷺ د لوړ شخصیت او نېکو اخلاقو په اړه خبرې وکړي.
ـ زده کوونکي دې د متن لغتونه معنا او بیا دې د تختې پر مخ ورته جملې جوړې کړي.

لغتونه	معناوې
غوره	بهتر انتخاب شوی
نړۍ	جهان
معبود	عبادت شوی، هغه چې عبادت یې کېږي

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن یوه برخه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنه

موخه: زده کوونکي متن سم ولوستلای او ولیکلای شي او د پوهنې په معنا او ارزښت وپوهېږي.

پوښتنې:

ـ تاسو پوهېږئ چې پوهنه څه ته وايي؟
ـ ستاسو په فکر موږ څنګه کولای شو چې د پوهې خاوندان شو؟

علم د پوهې او پېژندنې په معنا ده. پوهنه د یوې رڼا په څېر د انسان زړه او دماغ روښانه کوي. انسان له بې لارۍ او مایوسۍ څخه ژغوري او خپلې موخې ته يې د رسېدو لارې چارې برابروي. له بلې خوا ناپوهي داسې تیاره ده چې انسان له ډار، خطر او خوارۍ سره مخامخ کوي.

الله تعالیﷻ په خپله د پوه او ناپوه ترمنځ د توپیر په هکله داسې فرمايي: «آیا هغه کسان چې پوهېږي، له هغو کسانو سره چې نه پوهېږي، برابر دي؟»

هېڅکله پوهه او ناپوهي ـ رڼا او تیاره سره برابر نه دي.

انسان د علم او پوهې په وسیله لومړی خپل ځان او بیا خپل خالقﷻ پېژني. په کار ده چې له علم سره د انسان عمل هم ملګری وي، همدا ډول له علم او پوهې څخه باید د انسانانو د هوساينې او سوکالۍ لپاره کار واخلو. د خپلو خلکو او د بشر د نیکمرغیو لپاره هلې ځلې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن له خپل ځان سره ولولي او د هغه مطلب دې په ساده کلمو کې څرګند کړي.

ـ زده کوونکي دې دا لاندې لغتونه تر معنا کولو وروسته په جملو کې وکاروي.

(پوهه، علم، رڼا، سوکالي)

ـ زده کوونکي دې د لاندینیو جملو پاتې برخې بشپړې او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف: د علم او پوهې په وسیله لومړی خپل ځان او بیا ....

ب: د علم او پوهې څخه باید................................ ....

ج: آیا هغه کسان چې پوهیږي،.. .))

د: پوهنه د یوې رڼا په څېر د انسان زړه ....

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او ودې وایي چې کوم پرمختګونه د علم له برکته منځ ته راغلي دي؟

لغتونه	معناوې
هلې ځلې	هڅې او کوښښ
هوسایي	آرامي
سوکالي	اسوده ګي

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د علم د ارزښت او ګټو په اړه یوه لنډه مقاله ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان پېژندنه

موخه: زده کوونکي د ځان پېژندنې په معنا او مطلب وپوهېږي، متن سم ولوستلای او ولیکلای شي.

پوښتنه:

تا سو په دې مطلب پوهېږئ چې ځان پېژندنه څه معنا لري؟

سترګې پرانیزه! د بدبینۍ حس له مغزو ځخه وباسه! په ځیرځیر وګوره! طبیعت ټول تا ته په خندا د ژوندانه د هوساینې اسباب راغونډوي. د وطن د ورو او زړو د امید سترګې ستا خواته کږې دي، ځکه چې ته د دوی او دوی ستا دي. د کوچنیوالي لوبې کوچنیانو ته پرېږده. د زلمیتوب بې ځایه عیشونه او هوسونه هغه چا ته وړاندې کړه چې ته یې پېښې کوې.

ته د خپلو ببوزلو کاریګرو سره لیچې ونغاړه. له بزګرانو سره لاسونه تناکې کړه. له زده کوونکو سره ماغزه په کار واچوه. د وطن د پرمختګ لپاره زیار وباسه. پرېږده! چې نور په هوا الوزي ته بې وزرو الوتی نشې.

ځان وپېژنه، په تشو خبرو هېڅ نه ترسره کېږي. عملي میدان ته راووځه! دا خاوره ستا همت ته ګوري. کار غواړي. له بې غمۍ او استراحت سره وداع وکړه. خوب دګور مړو ته پرېږده! ته خو ژوندی یې. د هېواد راتلونکی سعادت په تا پورې اړه لري. د زلمیتوب طلایي ورځې په همدې خدمت کې تیرې کړه. سر تر پایه د پېښو کولو په جامو کې ځان مه نغاړه! د دې وخت دی چې ځانته ووایې: آه لا ترڅو!؟ ځان و پېژنه! داسې کار وکړه چې نور ستا پېښې وکړي، لکه پخوا چې یې کاوه.

(ګل پاچا الفت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې په ډلو ووېشل شي. هره ډله دې د متن په يوې ټاکلې برخې خبرې وکړي.
ـ دوه، دوه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، يو تن دې د متن يوه جمله د املا په توګه ووايي او بل دې وليکي.
ـ زده کوونکي دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.
(سعادت، راتلونکی، زلميتوب، هېواد، همت)
ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې د خپل هېواد د پرمختګ لپاره بايد څه وکړي؟

لغتونه	معناوې
امېد	هيله
لېچې ونغاړه	لستوڼې راپورته کړه
وداع	خدای په اماني

لغتونه	معناوې
تقليد	پيښې کول
مه نغاړه	مه تاووه
سعادت	نيکمرغي

ګل پاچا الفت د مير سيد پاچا زوی، په ۱۲۸۸ لمريز کال د لغمان د عزيز خان په کڅ کې زېږېدلی. يو ډېر لوړ ليکوال، شاعر او نقاد و. په لسګونو آثار يې ليکلي چې ځينې مهم آثار يې دادي: د پسرلي نغمه، عالي افکار، د آزادۍ پيغام، غوره اشعار، د زړه وينا او نور. پورته متن هم دده له غوره نثرونو څخه انتخاب شوی دی.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې فکر وکړي چې ځان پېژندنه څه معنا لري بيا دې په همدې اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

غږونه

موخه: زده کوونکي متن سم ولوستلای او ولیکلای شي، غږونه وپېژني او په کارولو يې وپوهېږي.

پوښتنه:

تاسو څه فکر کوئ چې غږونه هم په ژبه کې ارزښت لري؟

د شلمې پېړۍ په پیل کې نوو علمي څېړنو دا ثابته کړه چې غږونه د یوې ژبې اساس او بنسټ جوړوي، نو ویلای شو چې غږونه د ژبې جوړوونکي توکي دي. که څه هم دغه توکي په یوازې توګه معنا نه لري، خو توپیر يې په کلمو کې، د کلمو معنا بدلوي، لکه: د (ت) آواز د (تور) په کلمه کې. که چېرې د دغه آواز په ځای د (پ) آواز راوړو، نو د (تور) له کلمې څخه د (پور) کلمه جوړېږي چې دا دوه بېلې بېلې کلمې دي. غږونه په ژبه کې په یوازې او جلا جلا توګه نه کارول کېږي، بلکې د هغو له یو ځای کېدو څخه تر ټولو کوچنۍ معنا داره واحدونه جوړېږي چې کلمه ورته وايي.

په هره ژبه کې الفبې د هغې ژبې ټولو تورو ته ویل کېږي چې د هغې ژبې د آوازونو انځورونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ــ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.

ــ دا برخه دې د متن په لوستلو سره بشپړه او په کتابچو کې دې ولیکي.

- د شلمې پېړۍ نوو علمي څېړنو دا ثابته کړه چې ....
- غړونه په د ژبې جوړونکي ....
- غړونه په ژبه کې په یوازې ....

ــ زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي په دې اړه دې خبرې وکړي چې: غړونه ولې د ژبې جوړوونکي توکي دي؟

ــ زده کوونکي دې د غړونو لاندنی تعریف له یاده زده کړي:

ــ غړونه د هرې ژبې جوړوونکي توکي دي چې په یوازې توګه معنا نه لري او له یو ځای کېدو څخه یې کلمې جوړېږي.

لغتونه	معناوې
توکي	اجزا
توپیر	فرق
څېړنه	تحقیق

کورنۍ دنده:

زده کوونکې دې څو کلمې پیدا کړي چې د غړونو په بدلېدو یې په معنا کې بدلون راځي.

لکه: تور، نور بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

آریایان

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د آریایانو پېژندل.

پوښتنه:

آیا تاسو د آریایانو کلمه اویا د هغو په هکله څه اورېدلي دي؟

له میلاد څخه په زرګونو کلونو مخکې د اوسني افغانستان په شمال کې آریایي قومونه اوسېدل. دوی خپل ټاټوبي ته آریاناوېجه ویله چې د اصیلانو او شریفو خلکو د استوګنې د ځای معنا لري. آریایان په لومړي سر کې په یوه ژبه چې آرییک نومېده غږېدل او دا د پښتو ژبې اصلي مور ګڼل شوې ده.

آریایانو په آریاناوېجه کې د کوچیتوب او مالدارۍ ژوند درلود، خو زرګونه کلونه وروسته یې ښاري ژوند پیل او د لومړي ځل لپاره یې د بُخدي ښار جوړ کړ. (یما) پاچا د آریایي دولت اداره په غاړه درلوده. دا زمانه له میلاد څخه (۱۵۰۰) کاله د مخه اټکل شوې ده.

له زرګونو کلونو څخه وروسته آریایان د زیاتوالي له امله د افغانستان نورو سیمو ته وکوچېدل، او د هېواد په مرکزي، ختیځو او لویدیځو برخو کې خپاره او مېشته شول.

له ډېرې مودې وروسته دوی بیا د وګړو د شمېر د زیاتوالي له امله د افغانستان نورو سیموته وکوچېدل چې لویدیځ خوا تر ایران او ختیځ خوا ته د هند تر ځنګلونو پورې ورسېدل. آریایانو له خپل ځان سره وړې تمدن هلته خپور او ښه وده یې ورکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او بيا دې يو بل ته د هغه په هکله مشوره وركړي.

ـ دا لاندې لغتونه دې په مناسبو جملو کې راوړي او په کتابچو کې دې وليکي.

الف: ټاټوبي   ب: ختيځ   ج: آرييک   د: بُخدي

ـ د جملو تش ځايونه دې د متن له لوستلو وروسته په مناسبو کلمو ډک او بيا دې وليکي.

- آريايانو په يوه ژبه خبرې کولې چې ....
- آريايانو په آريانا ويجه کې د کوچيتوب او ....
- د آريايانو لومړنى پاچا ....

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د لومړي جوړ شوي ښار په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ټاټوبی	د اوسېدو ځای
ويجه	ټاټوبی
بُخدي	اوسنی بلخ چې اُم البلاد هم نومېده.
اټکل	گومان

كورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د دغوکلمو په هکله يوه يوه جمله وليکي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي. (اُم البلاد، آرييك، آريانا ويجه، يما پاچا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

کتاب

موخه: د متن لوستل، لیکل او زده کوونکي په دې وپوهېږي چې کتاب څنګه منځ ته راغلی دی؟

پوښتنه:

تاسو څه فکر کوئ چې پخوا زمانو کې به هم کتاب موجود و؟

په ډېرو پخوا زمانو کې کتاب نه و. زموږ نیکونو او پلرونو به کیسې په یاد زده کولې دا کیسې پېړۍ، پېړۍ نورو نسلونو ته رسېدلې دي، څرنګه چې دا کیسې به یې ټولې په یاد نه پاتې کېدې، نو دوی په دې فکر کې شول چې د کیسو د ساتلو لپاره په لرګیو کې ځینې نښې نښانې وکړي.

وروسته په دې هم و پوهېدل چې د تیره لرګي په څوکه پر نرمه خټه باندې یوه نښه وباسي او په اور یې پخه کړي، ترڅو ډېر عمر پاتې شي چې همدا کارپه حقیقت کې د کتاب دمنځ ته راتلو پیل و.

تر دې وروسته انسانان د ونو د پوټکو او پاڼو په تېره بیا د پاپیروس د بوټي په پاڼو د لیکلو په فکر کې شول چې څه نا څه تر ډېرې مودې پورې یې پایښت درلود.

مصریانو کم ترکمه (۵۰۰۰) کاله پخوا د پاپیروس د بوټي له پاڼو څخه یو ډول کاغذ جوړ کړ. کله چې و پوهېدل هغه له منځه ځي، نو د هغه په ځای یې د ژوو پوستکي د لیکلو لپاره غوره کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغوکتابونو یوازې په مالدارو خلکو پورې اړه درلوده. د زرګونو کلونو وروسته بیا په چین کې د اوسني کاغذ ډېر ابتدایي شکل منځ ته راغی. ورپسې په جرمني کې د چاپ ماشین اختراع شو چې دکتاب د منځته راتلو لپاره سمه لاره پرانیستل شوه.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په هکله دې معلومات وړاندې کړي.

ـ د جملو نیمګړې برخې دې په مناسبو کلمو سره بشپړې او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

مصریانو تقریباً پنځه زره کاله پخوا .... جوړ کړ.

د اوسني کاغذ ډېر ابتدایي .... منځ ته راغی.

په جرمني کې د .... اختراع شو چې د ....

ـ یو یو زده کوونکی دې د متن لغتونه پرتختې ولیکي او بیا دې په جملو کې راوړي.

ـ څو تنه زده کوونکي دې په دې اړه د ټولګي مخکې خبرې وکړي چې دوی ولې د لیکلو لپاره د پاپیروس د بوټي په فکر کې شول؟

لغتونه	**معناوې**
پېړۍ	قرن
پرانیستل	خلاصول
ژوو	حیوانات
اختراع	د یوه نوي شي منځ ته راوړل

پاپېروس د اوقیانوس د دریاب په غاړه د پلنو پاڼو درلودونکی بوټی و.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه چې د کتاب منځ ته راتلل کومې مرحلې تېرې کړي، څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

حضرت علي کرم الله وجهه

موخه: د متن لوستل، لیکل او د حضرت علي (کرم الله وجهه) د شخصیت پېژندنه.

پوښتنه:

آیا تاسو د حضرت علي کرم الله وجهه په هکله څه ویلای شئ؟

حضرت علي کرم الله وجهُ د اسلام لوی سپه سالار او د ابو طالب زوی و. له هجرت څخه یوویشت کاله مخکې په مکې معظمې کې زېږېدلی او د حضرت محمدﷺ څلورم یار و.

حضرت علي کرم الله وجهُ له ورکتوب څخه، حضرت محمدﷺ سره مینه درلوده او د هغه د اخلاقو پیروي یې کوله. حضرت علي (کرم الله وجهه) لومړنی کوچنی ماشوم و چې ایمان یې ور باندې راوړ او د اسلام په مبارک دین مشرف شو.

حضرت علي (کرم الله وجهه) ته ځکه د کرم الله وجهه لقب ورکړل شوی چې بتانو ته یې سجده نه ده کړې. حضرت علي (کرم الله وجهه) ډېر لوی عالم، غښتلی، زړور او د نیکو اخلاقو خاوند و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم وخت چې حضرت عثمان رضي الله عنه په شهادت ورسېد. حضرت علي رضي الله عنه د مسلمانانو خلیفه شو. د خلافت په موده کې يې ډېر فتوحات وکړل.

څلور کاله او څو میاشتې يې خلافت وکړ. په پای کې د عبدالرحمن بن مُلجم له خوا د هجرت په څلوېښتم کال د روژې په اووه لسمه ورځ د کوفې په ښار کې په شهادت ورسېد.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

ـ د حضرت علي رضي الله عنه په هکله اورېدلې کیسې دې نورو ته د ټولګي په مخکې ووايي.

ـ دا لاندې پوښتنې دې ولولي او د هغو پر ځوابونو دې له یو بل سره مشوره وکړي.

- حضرت علي رضي الله عنه د چا زوی او څه وخت د اسلام په دین مشرف شو؟
- حضرت علي رضي الله عنه په کوم کال کې زېږېدلی دی؟
- حضرت علي رضي الله عنه د چا له خوا او په کوم کال کې په شهادت ورسېد؟

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د حضرت علي کرم الله وجهه په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
غښتلی	قوي
سپه سالار	سرلښکر
پیروی	اطاعت، په چا پسې تلنه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې ولې حضرت علي ته د کرم الله وجهه لقب ورکړ شوی. معلومات په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

کلمه

موخه: په لیکلو او لوستلو کې د کلمو سم کارول او د کلمې په معنا او مفهوم پوهېدل.

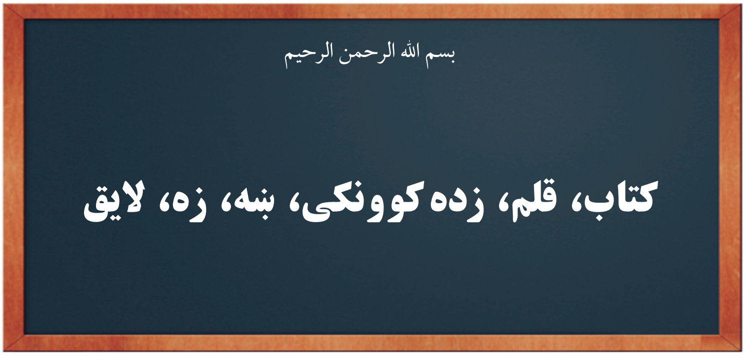

پوښتنه:

آیا تاسو د کلمې په هکله څه اورېدلي او پوهېږئ چې کلمه څه ته وایي؟

کلمې: هغه کوچني ژبني توکي دي چې ځیني یې په خپله معنا لري او ځیني یې په یوازې توګه معنا نه ورکوي، خو د جملو د معناوو په بشپړولو کې لویه ونډه اخلي. کلمې د معنا له مخې په دوو برخو وېشل شوي: خپلواکې او ناخپلواکې کلمې.

خپلواکې کلمې

هغه کلمې چې په خپله معنا ولري او په هغوی کې نومونه، قیدونه، صفتونه او فعلونه راځي، لکه: احمد، زه، ښه، لایق، راغی او نور....

ناخپلواکې کلمې

هغه کلمې دي چې په خپلواکه توګه معنا نه لري، خو له خپلواکو کلمو سره له یو ځای کېدو وروسته د جملې معنا بشپړوي، لکه: و، به، له، د، نه، سره، څخه، ځیني، او نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په معنا او مفهوم دې خبرې وکړي.

ـ یو یو زده کوونکی دې لاندې کلمې پر تختې ولیکي او بیا دې په جملو کې وکاروي.

بشپړ، ونډه، لایق

ـ زده کوونکې دې متن ولولي او د هغه په مرسته دې لاندې برخې بشپړې کړي:

- کلمې هغه کوچني ژبني توکي دي چې ....
- کلمه په دوو برخو وېشل شوې چې ....
- په خپلواکو کلمو کې دا برخې شاملې دي ....

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د ژبې د کوچنیو توکو په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ونډه	برخه
بشپړ	پوره
توکي	اجزا

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د خپلواکو او ناخپلواکو کلمو د توپیر په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسم (نوم)

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او په خپلواکو کلموکې د نوم پېژندنه.

احمد، میز، علم، عقل، کابل، کندهار، کتاب، هلک، اوبه، غوړي

پوښتنه:

ستاسو په فکر نوم په خپلواکو کلموکې راتلای شي؟

اسم (نوم): **هغه خپلواکه کلمه ده چې د ټولو شیانو او اشخاصو لپاره کارول کیږي، لکه: احمد، وحیده، میز، عقل، دود، اکسیجن، شېدې، ونه او نور...**

د نوم ډولونه:

نوم دا ډولـونـه لـري: ساده یا مفرد نوم، مرکـب نوم، خاص نوم، عام نوم، مـعـنـا نوم، ذات نوم او نور...

له دې جملې څخه به ځینې نومونه له مثالونو سره وګورو:

ساده یا مفرد نوم: **هـغـه نوم ته وايي چې له یوې مفردې کلمې څخه جوړ شوی وي، لکه: کور، لاس، کتاب، قلم...**

مرکب نوم: **هغه نوم دی چې له دوو یا زیاتو کلمو څخه جوړ شوی وي.**

لکه: افغانستان، پوهنتون، عبدالله...

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاص نوم: **هغه کلمه ده چې په یوه خاص شي یا سړي باندې دلالت وکړي، لکه**: **احمدشاه بابا، کابل، پغمان، غازي امان الله خان او نور.**

عام نوم: **هغه نوم دی چې په خپلو همجنسو شیانو یا اشخاصو دلالت وکړي، لکه**: **سړی، نجلۍ، ښار، ښوونځی او نور.**

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې په دوه کسیزه توګه متن ولولي او یو بل ته دې تشریح کړي.

ـ زده کوونکي دې په خپل ټولګي کې د شیانو نومونه په یوه لست کې ولیکي او په هغو کې دې د نوم ډولونه وښيي، لکه: مېز (عام نوم)، کتاب (عام نوم)، هلك (عام نوم)، حمید (مفرد نوم) زموږ د تاریخ استاد عبدالله (خاص نوم)، حمیدالله (مرکب نوم).

ـ زده کوونکي دې متن ولولي نومونه دې پکې پیدا او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او د نومونو ډولونه دې پر تختې ولیکي او بیا دې د هغو د توپیر په هکله خبرې وکړي.

لغتونه	معناوي
خاص	ځانګړی
ځینې	بعضې

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د نومونو لپاره نوي نوي مثالونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امیر کروړ

موخه: د متن لوستل، لیکل او د لومړني شاعر په توګه د امیر کروړ پېژندنه.

پوښتنه:

آیا تاسو د امیر کروړ نوم اورېدلی او په دې برخه کې څه ویلای شئ؟

امیر کروړ د امیر فولاد سوري زوی و. په (۱۳۹ هـ.ق.) د غور په مندېش کې امیر شو. دی داسې غښتلی او پهلوان و چې له سلو تنو جنګیالیو سره به جنګېده، نو ځکه یې کروړ باله چې معنا یې کلک او غښتلی دی.

امیر کروړ ډېر عادل، مهربان او د ټینګې ارادې څښتن و. ښه وینا یې درلوده. په شعرونو کې یې سوچه او سپېڅلې پښتو کلمې کار ولې دي.

امیر کروړ د عباسیانو په پلوی له بني اُمیه وو سره ډېرې جګړې وکړې چې زیاتې سوبې یې په برخه شوې. د هغو په ویاړ یې دا شعرونه وویل چې ویاړنه یې بولي او د پښتو شعرونو په لړ کې لوړه حماسي ترانه ده.

د تاریخي سندونو له مخې دا شعر لومړنی شعر بلل شوی، ځکه چې مخکې له دې څخه کوم بل شعري سند نه لرو، خو د دغه شعر له پوخوالي څخه څرګندېږي چې له دې شعر څخه پخوا به هم نورو شاعرانو شعرونه ویلي وي، ځکه چې لومړني شعر ته ډېر وخت په کار دی، ترڅو دغسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوخوالي ته ورسيږي. امير کروړ په (۱۵۴هـ.ق.) کال د پوشنګ په جګړو کې مړ شو. د ده حماسي ترانه داسې پيل کېږي:

زه يم زمرى پردې نړۍ له ما اتل نشــته   په هند و سند و په تخار و په کابل نشته

بل په زابل نشــته له ما اتل نشــته

فعاليتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په لنډه توګه ووايي.

ـ زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې په دې اړه مشوره وکړي چې:

- ولې د امير کروړ شعر ته لومړنى شعر نشو ويلاى؟

بيا دې له هرې ډلې څخه يو تن د تختې مخې ته راشي او خپله ليکل شوې پاڼه دې نورو ته ولولي.

ـ څو زده کوونکي دې د متن لغتونه د تختې پر مخ وليکي او نور دې په جملو کې وکاروي. (کروړ، وياړ، مهربان، سوبه، پهلوان، غښتلى، وياړنه)

لغتونه	معناوې	لغتونه	معناوې
کروړ	سخت	سوبه	فتح
غښتلى	قوي، توانمن	وياړ	افتخار
وياړنه	فخرکول	اتل	قهرمان

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لاندې مطلب په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

امير کروړ خپله حماسي ترانه د څه شي په وياړ ويلې ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

متلونه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د متلونو په مناسب ځای او سموکارولو پوهېدل.

پوښتنه:

آیا تاسو متلونه اورېدلي او د هغو په مطلب پوهېږئ؟

متلونه د پښتو ژبې په ولسي ادب کې یوه غوره او په زړه پورې برخه ده.
متلونه هغه لنډې وینا وې دي چې ډېر لوی او پراخ مطالب په کې ځای شوی وي.
د متلونو ویوونکي معلوم نه دي. په هره زمانه کې ویل شوي. د ملتونو په وسیلې د ټولنې دودونه او د خلکو افکار له یوه نسل څخه بل نسل ته لېږدول کیږي. دمتلونو اغیزه په ژبه کې دومره زیاته ده چې په خبرو اترو کې یې د یوه ټینګ استدلال په توګه راوړي.
دا برخه په پښتو ادب کې ډېره شتمنه ده چې شمېر یې زرګونو ته رسېږي. ځیني متلونه به د مثال په توګه ولولو:

کبرجن د الله ﷻ دښمن دی.
په یوه څپېړه سل مخه خوږېږي.
خپل عیب د ولو منځ، د بل عیب د کلو منځ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سوال کولو خوله هم بده نښکاري.

بد خوی چې زورور شي نو عقل مرور شي.

کیږدۍ په خپلو مراندو ولاړه ده.

بې مېوې ونه څوک په کاڼو نه ولي.

ګل له ګل نه رنګ اخلي.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د متلونو په هکله دې خبرې وکړي.

ـ زده کوونکي دې متلونه د املا په توګه ولیکي.

ـ یو یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته راشي او کوم متل یې چې زده وي، د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

ـ زده کوونکي دې د متن لغتونه، په جملو کې وکاروي او له یو بل څخه دې وپوښتي.

لغتونه	معناوي
ولی	اوږه
مراندو	د خیمې یا کیږدۍ نوی پړی
استدلال	دلیل راوړل
شمېر	حساب
شتمنه	بډایه
اغېزه	تاثیر

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې ددې متل «کوږ بار تر منزله نه رسېږي» مفهوم په خپله ژبه ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم لوست

پټه خزانه

موخه: د متن لوستل، لیکل او د پټې خزانې د لیکوال پېژندنه.

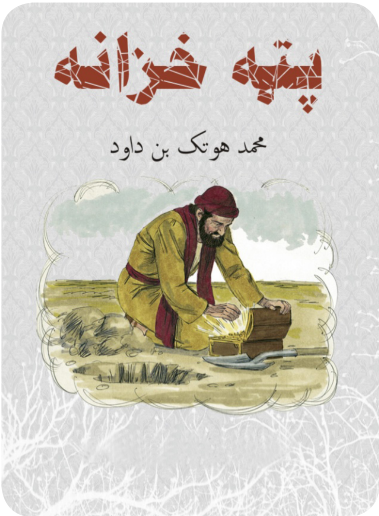

پوښتنه:

ـ تاسو د پټې خزانې په هکله څه اورېدلي دي؟

پټه خزانه د پښتو ژبې په ادبیاتو کې یو ارزښتمن کتاب دی چې محمد هوتک په (۱۱۴۱هـ.ق.) کال په کندهار کې د شاه حسین هوتکي په هڅوونې لیکلی دی.

محمد هوتک په (۱۰۸۴هـ.ق.) کال د کندهار په کوکران کې زیږېدلی، د پلار نوم یې داوود خان او د نیکه نوم یې قادر خان هوتک دی. ده د خپل وخت علوم له خپل پلار څخه ولوستل. لوی عالم او پوخ شاعر شو. محمد هوتک په خپله پټه خزانه کې د پنځوسو نرینه او ښځینه شاعرانو د ژوند پېښې او د شعرونو بېلګې ذکر کړي دي. په دې ترتیب یې له سل تر یوولس سوه هجري کلونو پورې د پښتو د شعر او ادب تاریخ خوندي ساتلی دی.

محمد هوتک نور کتابونه هم لیکلي چې خلاصة الفصاحت او خلاصة الطب نومېږي او د شعرونو یو ښکلی دیوان هم لري چې بوللې او غزلې یې په کې راوړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ــ زده کوونکي دې دوه دوه تنه متن ولولي او یو بل ته دې مطلب ووايي.

ــ زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې مشوره وکړي چې:

- په پټې خزانې کې کوم تاریخي شیان خوندي ساتل شوي دي؟

بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن د ټولګي مخې ته راشي او خپله پاېله دې نورو ته ولولي.

ــ زده کوونکي دې د متن جملې یو بل ته املا ووايي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

ــ زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او د محمد هوتک د کتابونو په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
خوندي	ساتل شوي، محفوظ
پېښې	واقعې
هڅوونه	تشویقول
بوللې	قصیدې

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د پټې خزانې د ارزښت په اړه څو جملې په کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه

موخه: د متن سم لوستل، سم لیکل، د مطالعې په ارزښت او گټو پوهیدل او په زده کوونکو کې د مطالعې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

څه فکر کوئ چې مطالعه څه گټې لري؟

مطالعه داسې کړنه ده چې د انسان له سترگو او مغزو څخه د ناپوهۍ پردې لرې کوي. انسان دې ته هڅوي چې باید د علم او پوهې څښتن شي.

مطالعه انسان علم او کمال ته رسوي. دماغي ځواک ته یې وده او پراختیا ورکوي، تر څو انسان وکولای شي د ښو او بدو ترمنځ د توپیر په پوهېدو سره د دنیا او آخرت د ښه والي لپاره زیار وباسي.

همدا راز مطالعه انسان د خپل ژوند له ټولو مسؤولیتونو څخه خبروي.

هغه ته دا لارښوونه کوي چې انسان ډېر مسوولیتونه لري، باید په هغو پوه شي او هغه وپېژني.

د مطالعې لپاره باید د کتاب په ټاکلو کې ډېر پام وکړو. هغه کتاب انتخاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړو چې موږ ته د ژوند سمه لارښوونه وکړي. هر څوک چې ډېره مطالعه وکړي او ډېر کتابونه ولولي ذهن يې پراخ او معلومات يې ډېرېږي.

فعاليتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبري وکړي.

ـ زده کوونکي دې د مطالعې متن يو بل ته املا ووايي.

ـ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځايونه په مناسبو کلمو سره بشپړ او په کتابچو کې وليکي.

- مطالعه د انسان له سترګو او مغزو څخه ....
- مطالعه انسان دې ته هڅوي چې ښايي د ....
- مطالعه انسان د خپل ژوند له ....

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او ودې وايي چې مطالعه څه ډول کړنه ده.

لغتونه	معناوې
پراختيا	وسعت ورکول
ځواک	توان او قدرت
کړنه	عمل

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې مطالعه څنګه انسان علم او کمال ته رسوي څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

موږ افغانان یو!

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او په زده کوونکو کې د افغانیت د روحیې پیاوړتیا.

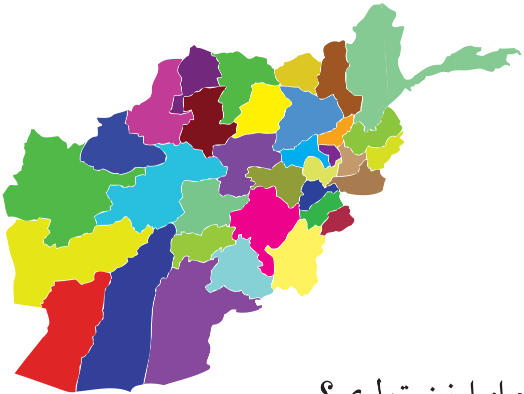

پوښتنه:

ستاسو په فکر (موږ افغانان یو) څه مفهوم او ارزښت لري؟

زموږ د هېواد د اساسي قانون له مخې د افغانستان د ملت وګړي له پښتون، تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوڅ، پشه یي، نورستان، ایماق، عرب، قزلباش، ګوجر، براهوي او نورو قومونو څخه عبارت دي.

د افغان کلمه د افغانستان د ملت هر وګړي ته ویل کېږي.

له دې امله ټولو ته لازمه ده چې:

- **د هېواد ملي یووالی وساتو.**
- **په ټولنه کې د ټولو منل شوو اصولو او ملي ارزښتونو درناوی وکړو.**
- **په ټولنه کې د ملي او تاریخي خلکو د کړنو پیروي وکړو.**
- **د خپل ټاټوبي د ملي شتمنیو، ویاړونو او بریاوو ښه ساتونکي او پالونکي واوسو.**
- **د ټولنې د خیر، پرمختګ او ښېګڼې په چارو کې ونډه واخلو.**
- **د خپل کور، کلي، سیمې او چاپېریال له ساتلو او پاکې سره د زړه له تله مینه**

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولرو.

- **کوچنيانو ته د ژوند په چارو کې سالمې لارښوونې او ګټورې مشورې ورکړو.**
- **په ورځيني ژوند کې د ميندو او خويندو خواخوږي او مرستندويان واوسو.**
- **تل په کوچنيانو شفقت او د مشرانو درناوی وکړو.**

فعاليتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په لنډه توګه ووايي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د متن لغتونه معنا او د تختې پرمخ دې په جملو کې وکاروي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په هغه څه چې له افغان او افغانيت سره ښايي خبرې وکړي.

ـ زده کوونکي دې د متن جملې يو بل ته املا ووايي او بيا دې اصلاح کړي.

لغتونه	معناوې
ټولنه	جامعه
ټاټوبی	د اوسېدو ځای
شتمني	دارايي
وياړونه	افتخارونه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه (موږ د يوه افغان په صفت بايد څه وکړو) څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

سوله او ژوند

موخه: د متن لوستل، لیکل، په ژوند کې د سولې په ارزښت او اړتیا پوهېدل او د سولې غوښتلو د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

ستاسو په فکر موږ ولې په ژوند کې سولې ته اړتیا لرو؟

سوله یوه ډېره مقدسه او سپېڅلې کلمه ده، ځکه په قرآن کریم کې یې ستاینه شوې ده او هغه (والصلح خیر) بللې ده. د بشریت هستي، پایښت او سوکالي هم په سولې پورې اړه لري.

په سولې کې ژوند کول د هر انسان حق دی. سوله د خلکو زړونه سره نژدې کوي. خوښي او نېکمرغي راولي. که د بشري نړۍ په هر ځای کې سوله او امن نه وي، نو هلته به جګړه برلاسې وي. جنګ او جګړه له ځان سره انسانانو ته له وژلو، ورانولو او تباهۍ پرته بل څه نه راوړي.

د تاریخ له پاڼو څخه څرګندېږي، هغو خلکو چې په خپلو کې او یا هم له نورو سره د سوله ییز ژوند لاره غوره کړې، ډېر ژر د سوکاله او هوسا ژوند خاوندان ګرځېدلي او د ترقۍ او پرمختګ له کاروان سره یو ځای شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او دهغه په اړه دې خبرې وکړي.
ـ زده کوونکي دې دوه، دوه تنه متن ولولي. بیا دې یو بل ته املا ووایي.
ـ زده کوونکي دې دا لاندې لغتونه وروسته تر معنا، په جملو کې وکار وي او په کتابچو کې دې ولیکي.
(سپېڅلې، پایښت، سوکالي، هوسا)
ـ زده کوونکي دې په وارسره د ټولګي مخې ته راشي او د سولې د اړتیا او ګټو په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوي
سپېڅلی	پاک
پایښت	بقا او دوام
هوسا	آرامه

کورنۍ دنده:

زده کوونـکي دې په دې اړه په خپلو کتابچو کې په لنډه توګه ولیکي چې: موږ په سوله ییز ژوند کې کوم ګټور کارونه سرته رسولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزیر محمد اکبرخان

موخه: د متن لوستل، لیکل او د وزیر محمد اکبر خان د شخصیت پېژندنه.

پوښتنه:

تاسو د وزیر محمد اکبر خان دکارنامو په هکله څه اورېدلي او هغه پېژنئ؟

زموږ په هېواد کې ډېر نومیالي غازیان او اتلان تېر شوي. له هغو څخه یو هم وزیر محمد اکبرخان دی. وزیر محمداکبرخان د امیر دوست محمدخان زوی او په ۱۲۳۲ هـ.ق. کال کې زیږېدلی و.

غازي محمد اکبر خان د افغان او انګلیس په لومړۍ جګړه کې له افغاني غازیانو سره یو ځای د هېواد په آزادولو کې ډېره لویه ونډه اخیستې وه.

وزیر محمداکبرخان د ډېرو ښو اخلاقو څښتن و. پر بېوزلو زړه سواند او د ظالمانو او تېري کوونکو سخت مخالف و.

په جګړې کې د جنګي اسیرانو او نیول شوو بندیانو قدر یې د مېلمنو په شان کاوه. د هغو روغتیا او سلامتیا ته به یې پاملرنه کوله، تر دې چې د هغوی په ټپونو به یې په خپله پټۍ لګولې.

د خپل هېواد له خلکو سره یې ډېره مینه درلوده او خپلو خلکو ته له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرو خدمتونو څخه وروسته د ۳۰ کلو په عمر په ۱۲۲۲هـ.ق. کال کې وفات او د ده له سپارښتنو سره سم په مزار شریف کې خاورو ته وسپارل شو. روح دې ښاد وي.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او بیا دې د هغه په مطلب خبرې وکړي.
ـ زده کوونکي دې دغو پوښتنو ته ځوابونه ووایي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
ـ وزیر محمد اکبر خان کوم ښه صفتونه در لودل؟
ـ وزیر محمد اکبر خان د هېواد د خپلواکۍ لپاره څه ډول خدمتونه کړي دي؟
ـ د وزیر محمد اکبر خان مړینه په کوم کال پېښه شوې او مقبره یې چېرې ده؟
ـ دوه، دوه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، یو بل ته دې د متن املا ووایي او بیا دې اصلاح کړي.
ـ زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او په دې هکله دې خبرې وکړي چې د غازیانو او نومیالو په ژوند لیک پوهېدل څه ګټې لري.

لغتونه	معناوي
اتلان	قهرمانان
ونډه	برخه
تېري کوونکي	ظالمان

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د وزیر محمد اکبر خان د اوصافو په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیک نښې

موخه: د متن لوستل، لیکل او د لیکك نښو په ارزښت او کارولو پوهېدل.

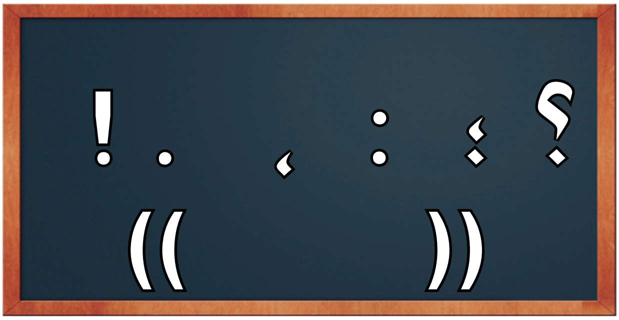

پوښتنه:

تاسې لیکك نښې پېژنئ او کله مو په لیکنو کې کارولي دي؟

په هره ژبه کې د لیکنې د سموالي او ښه والي لپاره ځینې نښې نښانې شته چې په هره لیکنه کې یې مراعاتول ضروري دي. بې له دغو نښو څخه لیکنې سمه معنا نه ورکوي او لوستونکي له ډېرو ستونزو سره مخامخ کېږي.

اړینه ده چې لیک نښې په لنډ ډول وپېژنو:

_ **ټکی** (.): دا نښه د بشپړې جملې په پای کې ایښودل کېږي.

لکه: بې له زیار او زحمت څخه کامیابي نشته.

_ **کامه** (،): کامه یا چپه پیښ د یوه لنډ ځنډ لپاره راځي. همدارنګه د کلمو او جملو د بېلولو لپاره هم کارول کېږي، **لکه**: میرویس، اجمل، رشاد او سلیمان زیارکښ زده کوونکي دي.

_ **شارحه** (:): شارحه یا دوه ټکي له هغو کلمو څخه وروسته راځي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې شرح او بیان ولري. لکه: د ژبې مهارتونه دا دي: غوږ نیول، خبرې کول، لوستل او لیکل.

_ **سوالیه** (؟) **دا نښه د پوښتنې لپاره راوړل کیږي، یعنې د هر ډول سوالیه جملو په پای کې راځي. لکه: د آریایانو لومړنۍ ژبه څه نومیده؟**

_ **ندایه** (!): **دا علامه د غږ کولو یا ندا او تعجب په وخت کې کارول کیږي، لکه: لویه خدایه! ته زموږ د بیچاره ولس په حال رحم وکړې.**

فعالیتونه:

_ زده کوونکي دې متن ولولي او په مفهوم دې له یو بل سره خبرې وکړي.

_ زده کوونکي دې دوه دوه تنه په خپلو منځو کې د لوست لغتونه په جملو کې وکاروي.

_ زده کوونکي دې یو یو د تختې مخې ته راشي او د لیک نښو په اړه دې توضیحات ورکړي.

_ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او یوه، یوه جمله دې د هرې لیک نښې لپاره د مثال په توګه ولیکي.

لغت	معنا
ستونزې	مشکلات
ضروري	اړینه
زیار	زحمت، کوښښ
ندا	غږ یا آواز

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپله خوښه څو جملې ولیکي او د لوست لیک نښې دې په کې وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

غوره ویناوې

موخه: د متن لوستل، لیکل، د غوره ویناوو په معنا او مفهوم پوهېدل او د ژوند په چارو کې له هغو څخه پیروي کول.

پوښتنه:

ستاسو په فکر غوره ویناوې څه معنا او څه ته وایي؟

چې دانا نه کړي ګردش د زمانې
نور به زده نه کړي دانش د زمانې

زر پیرې لري د سترګو په ځنبل کې
خبر دار شه په روش د زمانې

په یوه زمان وي شاه، بیا دې ګدای کا
څه باور په نوازش د زمانې

په خزان کې د بوستان په ونو راشه!
څه و، څه شو بیا پوشش د زمانې

کله ځمکه سپېره ډاګ، کله ګلونه
څه امید په آرایش د زمانې

د سفله غوندې یې ورکړه رانیول دي
غره مه شه په بخشش د زمانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یې شــــا کړه د دنیـا و آسایش تـه
هم هغــه کـــا آســـایش د زمانــــې
چې دا هسې یې کردې د زړه په یاد وي
لا «خوشحـــال»لري خواهـش د زمانې

(خوشحال بابا)

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې په وار سره د شعر بیتونه ولولي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.

ـ زده کوونکي دې دوه دوه تنه د شعر بیتونه یو بل ته املا ووايي.

ـ زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي، د متن لغتونه دې لومړی معنا بیا دې په جملو کې وکاروي.

ـ زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې په دې اړه مشوره وکړي چې په بیتونو کې د شاعر مطلب کومو ټکو ته توجه کول دي، بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن خپله لیکلې پاڼه نورو ته ولولي.

لغتونه	معناوې	لغتونه	معناوې
پیري	دوره وهل	د سترګو ځنبل	د سترګو رپول
سفله	پست، ناکس	بوستان	باغ
		ورکړه	سخاوت

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لاندې بیت مفهوم په خپله ژبه په کتابچو کې ولیکي.

چې دانا نه کړې ګردش د زمانې   نور به زده نه کړې دانش د زمانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن مینه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د وطن د مینې په مفهوم پوهېدل او د وطن پالنې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

ستاسو په فکر د وطن مینه څه ته وایي؟

د وطن مینه «شعر» د ستر شخصیت احمدشاه بابا لیکنه ده. احمدشاه بابا هغه نومیالی پاچا و چې د توري تر څنګ یې قلم هم درلود. هغه د خپل هېواد سره د زړه مینه درلوده. احمد شاه بابا په پښتو ژبه ډېر شعرونه ویلي او یو ښکلی دیوان هم لري. دلته یې «د وطن مینه» شعر د بېلګې په توګه راوړو چې دده له هېواد سره د پاکې مینې احساسات څرګندوي.

ستا د عشق له وینو ډک شول ځیګرونه — ستا په لاره کې بایلي زلمي سرونه

تاته راشمه زړګی زما فارغ شي — بې له تا مې اندېښنې د زړه مارونه

که هر څو مې د دنیا ملکونه ډېر شي — زما به هېر نه شي دا ستا ښکلي باغونه

د ډهلي تخت هېرومه چې را یاد کړم — زما د ښکلي پښتونخوا د غرو سرونه

د رقیب د ژوند متاع به تار په تار کړم — چې په تورو پښتانه کا ګوزارونه

د فرید او د حمید دور به بیا شي — چې زه وکاندم په هر لوري تاختونه

که تمامه دنیا یو خواته بل خوا یې — زما خوښ دي ستا خالي تش ډګرونه

احمدشاه به دغه ستا قدر هېر نه کړي

که ونیسي د تمام جهان ملکونه

(احمدشاه بابا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ــ زده کوونکي دې دوه، دوه تنه متن ولولي او د هغه د مطلب په اړه دې خبرې وکړي.
ــ دوه، دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او بیتونه دې یو بل ته د املا په توګه ووایي.
ــ زده کوونکي دې په متن کې هم وزنه کلمې پیدا او د تختې پرمخ دې ولیکي، لکه: سرونه ــ مارونه... .
ــ زده کوونکي دې په خپلو ډلوکې د احمد شاه بابا د هېوادنۍ مینې په اړه څو کرښې ولیکي او بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن د تختې مخې ته راشي خپل معلومات دې نورو ته وړاندې کړي.

لغتونه	معناوې
بایلل	له لاسه ورکول
تار په تار	له منځه وړل
دور	دوران
ډګر	میدان
تاختونه	بریدونه
رقیب	سیال او رقابت کوونکی
متاع	جنس، شی، مال

څرګندوني:

له فرید څخه مطلب د سوري په کورنۍ کې شیرشاه سوري دی چې اصلي نوم یې فرید و. او حمید څخه مطلب په لودي کورنۍ کې سلطان حمید لودي دی چې په هند کې یې پاچاهي کړې وه.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه چې ولې هر څوك له خپل هېواد سره مینه لري؟ څو کرښې په خپلو کتابچو کې په ښکلي خط ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعي زېرمې

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د طبيعي زېرمو په ارزښت او ګټو پوهېدل او د هغو د ساتنې د روحيې پياوړتيا.

پوښتنه:

تاسو د طبيعي زېرمو په هکله څه اورېدلي او په دې هکله څه ويلای شئ؟

زموږ ګران افغانستان يو غرنی هېواد دی. زياتره غرونه يې په مرکزي، شمالي او نورو برخو کې پراته دي چې په آب و هوا يې ډېره ښه اغېزه کړېده.

غرونه د واورو او د يخچالونو پراخې سيمې جوړوي چې په بدخشان کې پامير د يوه طبيعي پارک په توګه يا دولې شو. همدارنګه د هندوکش، سليمان او د ترکستان د تيربند غرونه د يادولو وړ دي چې لوی کانونه او معدنونه لري.

ځنګلونه هم دطبيعي زيرمو غوره برخه ده چې د غرونو په لمنو کې يې د ژوو او ځناورو لپاره د استوګنې سيمې جوړې کړېدي. سربېره پردې چې د هوا په ښه والي او پاکوالي کې ډېره اغېزه لري، د سېلابونو او وچو بادونو مخنيوی هم کوي.

ځنګلونه زموږ د هېواد په لويې پکتيا، ننګرهار کونړونو، نورستان، کاپيسا، بادغيس، بدخشان او هرات کې موجود دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دغو طبيعي شتمنيو ساتنه او پالنه د هر افغان ايماني او ملي دنده ده که موږ د هغو ساتنې ته سمه پاملرنه و نه کړو، دغه طبيعي شتمني به زموږ نورو نسلونو ته پاتې نشي.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د طبيعي زيرمو په ارزښت دې له يو بل سره مشوره وکړي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي، د خپل هېواد د طبيعي شتمنيو په اړه دې خبرې وکړي.

دا لاندې کلمې دې وګوري او هغه دې په جملو کې وکاروي.

غرونه	افغانستان	طبيعی	شتمني
کانونه	ځنګلونه		

ـ هر يو زده کوونکی دې د طبيعي شتمنيو د ساتنې او پالنې په اړه يوه يوه لنډه مقاله وليکي او خو تنه دې د ټولګي په مخ کې ولولي.

لغتونه	معناوې
زېرمې	ذخيرې
کانونه	معدنونه
اغيزه	تاثير
طبيعي زېرمې	طبيعي شتمنی

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه چې موږ د خپل هېواد د شتمنيو په هکله څه مسووليت لرو، څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

خوشحال خان خټک

موخه: د متن لوستل، لیکل او د خوشحال خان خټک د ادبي شخصیت پېژندنه.

پوښتنه:

څه فکر کوئ چې آیا خوشحال خان یوازې شاعر و؟

خوشحال خان د شهباز خان زوی دی. په (۱۰۲۲) هـ.ق کال د خټکو په اکوړه نومي ځای کې زېږېدلی دی. خوشحال خان د خټکو د قبیلې مشر خورا مېړنی، غښتلی، پر هېواد او آزادۍ مین مبارز و. ده ډېر کتابونه لیکلي چې شمېر یې (۲۵۰) ټوکو ته رسېږي. د شعرونو یو دیوان هم لري. د هغه کارنامې، اتلولي او پوهه زموږ د تاریخ یوه وياړلې برخه ده. خوشحال بابا په (۱۱۰۰) هـ.ق کال کې وفات شوی دی.

د خوشحال خټک د شعر بېلګه:

خپـل استاد و ماته ووې خـــو پنـدونه — هر یو پند یې مرغلرې دي لالــونه
وې یې هـــره بدي کړه هغه بد مه کــړه — چې له لاسه دې آزار شي د چا زړونه
که دې زړه وي چې بد نه مومې له چا نه — اول ته پرېږده د بــدو خصلتـونه
د هـــر چا ســره د ښو سلـوک بايده دی — په بدی کې څه فایده ده کوم سودونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دنیا په مال د نېکو نوم حاصل کړه — ټل جهان و چاته نه پرېږدي مالونه
هغه کار چې په نرمۍ ترسره کېږي — څه حاجت چې رساوه شي تر جنګونه
که په خپله د خپل ځان په بدۍ نه یې — د مارونو په غار مه منډه لاسونه
په خپلوانو باندې هومره خشم مه کړه — چې پردي در ځینې تښتي په ملکونه
په ځوانۍ کې چې دې کار له لاسه ووځي — په پیرۍ به دې ور نه رسي لاسونه
په رښتیا که په دروغ وي سوګند مه خوره — منافق دي چې ډېر ډېر خوري سوګندونه

فعالیتونه:

- زده‌کوونکي د دې شعر ولولي او د معنا په اړه دې خبرې وکړي .
- زده‌کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د متن لغتونه دې په جملو کې وکاروي.
- زده‌کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي، د خوشحال خان د مېړانې او اتلولۍ په برخه کې دې خبرې وکړي.
- زده‌کوونکي دې په دې اړه چې: موږ څنګه کولای شو له دغو پندونو څخه د ژوند په چارو کې پیروي وکړو، دوه دوه جملې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

لغتونه	معناوې
پندونه	نصیحتونه
خشم	قهر او غوصه
سوګند	قسم
منافق	دوه مخی

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د خوشحال خان د دې بیت په اړه خو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

هغه کار چې په نرمۍ ترسره کېږي — څه حاجت چې رساوه شي تر جنګونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفت

موخه: د متن سم لوستل، سم لیکل، د صفت د کلمې پېژندنه او سمه کارونه.

پوښتنه:

آیا تاسو د صفت له کلمې سره آشنا یاست او هغه پېژنئ؟

صفت هغه کلمه ده چې د نوم حالت او څرنگوالی ښيي. صفتونه تل له خپل موصوف سره یو ځای راځي. لکه : توري څپلۍ، شین آسمان، پوه هلک او نور.

دصفت مهم ډولونه:

۱ـ اصلي صفتونه: **هغه دي چې د نوم ذاتي ښه والی او بدوالی ښيي**
لکه: توره تخته، ښه سړی، هوښیاره نجلۍ، جگه ونه، ناپوه سړی، سپین کاغذ.

۲ـ نسبتي صفتونه: **هغه کلمې چې نسبت یې بل نوم، شي یا حالت ته وشي لکه: کابلی، میوندوال، سلیمان خېل، قیمتي، طلایي او نور.**

۳ـ اشاري صفتونه: **هغه صفتونه چې د هغو په واسطه موصوف ته اشاره وشي لکه: دغه نجلۍ درس وايي. هغه ونه یخ سیوری لري. دا د ابن سینا ښوونځی دی. هغه ښځه ډوډی پخوي.**

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې دوه دوه تنه په خپلو منځو کې متن له یو بل سره په مشورې ولولي.

ـ د خپل ټولګي او چاپېریال د ځینو شیانو نومونه دې د صفت او موصوف په توګه راوړي او بیا دې په کتابچو کې ولیکي، لکه: سپین دیوال، لوی صنف، ښکلي ګلان.

ـ په دې لاندې متلونو کې دې صفت او موصوف په نښه او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

تر نادان دوست ځخه هوښیار دښمن ښه دی.

کوږ بار تر منزله نه رسېږي.

له تندو اوبو مه وېرېږه، له مړو اوبو ووېرېږه!

لغتونه	معناوې
صفت	ستاینه
موصوف	ستایل شوی، ستایلی

یادونه: موصوف هغې کلمې ته وایي چې صفت د هغه لپاره راغلی وي، لکه: توري څپلۍ چې تور یې صفت او څپلۍ یې موصوف دی.

په اشاري صفت کې دغه نژدې، هغه لرې او هوغه ډېره لرې اشاره ده.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپله خوښه (صفت او موصوف) څو نوي مثالونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ویشتم لوست

قیمتي ډبرې

موخه: د متن لوستل، لیکل او د قیمتي ډبرو په ارزښت پوهېدل او د هغو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

تاسو داسې رنګه ډبرې لیدلي چې له عادي ډبرو څخه توپیر ولري؟

زموږ چاپېریال له طبیعي موادو څخه ډک دی. ځینې ډبرې یې له هغو موادو څخه دي چې په غرونو او درو کې په بېلا بېلو ډولونو پیداکېږي. د دغو ډبرو طبیعي رنګونه ډېر ښکلي او په زړه پورې دي. ځینې ځلا لرونکې، ځینې یې نیمه ځلا لرونکې اوځینې نورې یې بې ځلا دي.

ځلا لرونکې ډبرې په طبیعي توګه ښکلې، ارزښتمنې او په زړه پورې رنګونه او شکلونه لري چې له دغو ډبرو څخه د ګمیو په توګه په ګاڼو (زیوراتو) کې کار اخیستل کېږي، لکه: یاقوت، زمرد، لاجورد، عقیق، الماس او نور.

یاقوت ځلا لرونکې ډبره ده چې ډېر صفا سور رنګ لري. زمرد په ښکلي شنه رنګ پیدا کېږي.

عقیق هم تور، سپین، ژېړ او نور رنګونه لري. الماس تر ټولو ډبرو د لوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيې لرونکی دی چې ځلا لرونکی سپين روښانه رنګ لري او ډېر لږ پيدا کيږي.

په دې ترتيب تر ۳۵ ډوله زياتې مختلفې قيمتي ډبرې زمونږ د ګران هېواد په طبيعت کې موجودې دي چې د بدخشان، پروان، کندهار، نورستان، کابل، ميدان، او د نورو مرکزي سيمو له غرونو څخه لاس ته راځي.

فعاليتونه:

ـ زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او لاندې لغتونه دې په جملو کې وکاروي.

کاڼي، ډبره، غمي، الماس، زمرد

- زده کوونکي دې په وار سره ټولګيوالو ته ووايي چې له ځلا لرونکو ډبرو څخه په کومو برخو کې کار اخيستل کېږي؟

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د صفت کلمې دې په متن کې پيدا بيا دې پرتختې وليکي.

لغتونه	معناوې
ډبره	تيږه
ګاڼې	زيورات

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې: موږ د هېواد د قيمتي ډبرو او نورو شتمنيو د ساتنې په برخه کې څه مسووليت لرو؟ څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه ویشتم لوست

کمپیوټر

موخه: د متن لوستل، لیکل او د کمپیوټر د مهارتونو د زده کړې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

تاسو د کمپیوټر نوم اورېدلی او د هغه په هکله څه ویلای شئ؟

کمپیوټر هغه ماشین دی چې د انسانانو بې شمېره ستونزې یې حل کړې دي. د لومړي ځل لپاره په ۱۹۴۲ م کال د امریکایي (الا تا سوټ برې) په وسیله اختراع شو او له هغه وخت څخه یې را وروسته ډېره پراختیا موندلې ده.

کمپیوټر له څلورو اساسي برخو څخه جوړ شوی دی.

لومړی برخه یې سکرین یا مانیتور نومېږي چې په دې صفحې کې د کمپیوټر پروګرامونه لیدل کېږي.

دویمه برخه (پي، سي، یو) ده چې د کمپیوټر اساسي برخه ګڼل کېږي او د کمپیوټر حافظه ده.

دریمه برخه یې د کیبورډ برخه ده چې د کمانډونو توري او نورې بڼې په دې برخې پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورمه برخه يې د موس (Mouse) په نامه يادېږي چې کمانډونه د هغه په وسيله کارول کېږي.

کمپيوټر ټول معلومات په خپله حافظه کې ساتي که څوک هر وخت وغواړي له هغه څخه کار اخيستلای شي او هم کولای شي چې معلوماتو ته بدلون ورکړي.

فعاليتونه:

ــ زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.

ــ زده کوونکي دې وهڅول شي چې په سيالۍ سره د کمپيوټر هره برخه له يو بل څخه وپوښتي:

ــ دوه دوه زده کوونکي دې په خپلو منځو کې متن يو بل ته املا ووايي او بيا دې اصلاح کړي.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د کمپيوټر د مهارتونو په هکله چې څومره پوهېږي خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ستونزې	کړاوونه او مشکلات
بدلون	تغيير

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په اوسني عصر کې د کمپيوټر د ارزښت او اړتيا په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضمیرونه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د ضمیرونو پېژندل او د هغو سمه کارونه.

پوښتنه:

تاسو کله د ضمیر کلمه اورېدلې او د هغه په هکله څه ویلای شئ؟

ضمیرونه هغه خپلواکې کلمې دي چې د نوم پرځای راځي، لکه: زه، موږ، ته، تاسې، دی، دا، دوی، هغه ، دغه، هغوی.

د ضمیرونو مهم ډولونه په لاندې ډول دي:

شخصي ضمیرونه:

هغه ضمیرونه دي چې د یوه شخص یا وګړي لپاره راشي، لکه:

د متکلم لپاره:	**زه**	**ما**	**موږ**
د مخاطب لپاره:	**ته**	**تا**	**تاسې**
دغائب لپاره:	**دی**	**دا**	**دوی**

مثالونه: زه راغلم. دوی راغلل. ما کتاب واخیست.

اشاري ضمیرونه:

هغه ضمیرونه دي چې شخص یا شي ته د اشارې لپاره راشي، لکه: دغه وايي. هغه راغی. دا زما ملګری دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاري ضميرونه عموماً د نژدې لپاره (دغه)، د لېرې لپاره (هغه) او ډېر لېرې لپاره (هوغه) راځي.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې د ضميرونو په هکله له يو بل سره خبرې وکړي.

زده کوونکي دې په دې لاندې جملو کې د ضمير ډولونه وښيي او هغه دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

- دا زما استاد دی.
- دوی ټول ټولګي ته را غلل.
- ورور مې له بهر څخه را ورسېد.

- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، يو تن دې د شخصي ضميرونو مثالونه پر تختې وليکي او بل دې د هغو په توپير خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، څو جملې دې په خپله خوښه ووايي او په هغو کې دې ضميرونه وښيي.

لغتونه	معناوې
وګړي	خلک
مخاطب	اوريدونکی
متکلم	ويونکی
غائب	چې حاضر نه وي (دريم سړی)

کورنی دنده:

زده کوونکي دې په نوو مثالونو کې ضميرونه وښيي او په کتابچو کې دې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډۍ

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د لنډیو پېژندل او د هغو په مفهوم او ارزښت پوهېدل.

پوښتنه:

تاسو ویلای شئ چې لنډۍ به څه ډول اشعار وي؟

لنډۍ هغـه ولسي او ملي شعرونه دي چې شاعــران یې معلوم نه دي. د هر حساس پښتانه او پښتنې د زړه غږ او د احساساتو هنداره بلل کېږي. دا ملي اشعار یوازې د پښتو ژبې د ادبي میراث ستره پانګه ده چې په نورو ژبو کې یې سارى نه لیدل کېږي. لنډۍ ډېر ډولونه لري، لکه: د هېواد پالنې، ټولنیزې، اخلاقي، عشقي او نورې.

له نورو اشعارو څخه د لنډیو توپیر دا دى چې ویونکي یې معلوم نه دي. تر ویلو وروسته د خلکو مال ګرځي او ولسونه یې نسل په نسل یو بل ته لیږدوي.

دا شعرونه څومره چې ساده او سوچه دي، هغومره د نورو ژبو له اغېزو څخه هم پاک ساتل شوي. لنډۍ ځانته سېلابي سیستم لري چې لومړۍ برخه یې لنډه (۹) څپې او دویمه برخه یې اوږده (۱۳) څپې (سېلابه) ده.

د دغو اشعارو بله ځانګړتیا دا ده چې زیاتره د ښځو له خوا نرینه وو ته ویل شوي، نو ځکه اغېزمن او د نازکو احساساتو لرونکي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه لاندې لنډۍ:

په وطن نیمه ډوډۍ ښه ده
نه په پردي وطن کې غوښې پلوونه
ځوانانو خپل وطن ته راشئ
که خلک ډېر دي پرې ودان دي خپل کورونه

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او د لنډیو د مهمو ځانګړتیاوو په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي. هنداره، لنډۍ، ځپه، ځانګړتیا
- زده کوونکي دې د ټولګي په مخکې ځینې لنډۍ چې د دوی زده وي ووایي او په مطلب دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
هنداره	آیینه
ځپې	سیلاب، هیجا
ځانګړتیا	خصوصیت
ساری	مثل
لېږد	کوچ، انتقال
اغېز	تاثیر
پانګه	ذخیره، شتمني

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د کورنۍ په مرسته څو لنډۍ چې په مفهوم یې وپوهېږي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایوډین

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د ایوډین په روغتیایي ارزښت پوهېدل.

پوښتنه:

ستاسو په فکر زموږ په سلامتی کې آیوډین څه ارزښت لري؟

منرالونه د انسان د بدن لپاره ډېر ګټور او اړین دي چې آیوډین هم یو له دغو منرالونه څخه دی. ډېر خلک یې د غذایي موادو او اوبو له لارې تر لاسه کوي. په هغو سیمو کې چې له سمندر څخه لرې وي او د ماهي غوښه په آسانۍ سره نه پیدا کېږي، خلک یې د آیوډین په کمښت اخته وي.

څرنګه چې آیوډین د انسان په بدني ودې او د دماغ د حجرو په جوړولو کې ډېره اغېزه لري، نو که د ماشوم په بدن کې آیوډین لږ وي، ماشوم له دماغي کمزورتیا سره مخ کېږي. او د بدن ټول غړي یې په سم ډول وده نشي کولای. په لویانو کې د آیوډین د لږوالي له کبله د غاړې مخکنۍ برخه (غُده) چې تایراید نومېږي لویېږي او په جاغور بدلېږي.

د هغو خلکو په بدن کې چې آیوډین کم وي باید په خوړو کې آیوډین لرونکي مالګه وکاروي.

د کبانو غوښې او نور هغه خواړه دي وخوري چې آیوډین ولري. همدا راز د آیوډین لرونکو درملو خوړل هم په بدن کې د آیوډین کمښت له منځه وړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- یو یو زده کوونکي دې متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په بدن کې د آیوډین د کمښت په هکله دې خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې دوه دوه تنه د متن جملې یو بل ته املا ووایي او بیا دې اصلاح کړي.

- زده کوونکي دې د متن لغتونه له یو بل څخه وپوښتي او جملې دې ورته جوړې کړي.

- زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې د آیوډین د روغتیایي ارزښت په هکله څو کرښې ولیکي او بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن هغه نورو ته ولولي.

لغتونه	معناوې
کمښت	کموالی
وده	لویېدل، نمو
غړي	عضلې
درمل	دوا، دارو

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې د آیوډین کمښت په لویانو او ماشومانو کې کومه ستونزه رامنځ ته کوي لنډ معلومات په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

عدد

موخه: د متن لوستل، لیکل، د عدد پېژندل او د هغه سمه کارونه.

پوښتنه:

تاسو کله د عدد کلمه اورېدلې ده، عدد څه ته وایي؟

عـــدد: هغه خپلواکه کلمه ده چې د (نومونو) شیانو او اشخاصو شمېر رابنیي.

همدارنګه د شیانو او اشخاصو درجه او مرتبه یا مقام هم څرګندولای شي. کوم شی چې د عدد په وسیله شمېرل کېږي معدود بلل کېږي.

د مثال په ډول: دوه سترګې، درې کتابونه، شل زده کوونکي، څلور هېوادونه.

په دغو مثالونوکې (دوه، درې، شل، څلور) عددونه او (سترګې، کتابونه، زده کوونکي او هېوادونه) معدود بلل کېږي.

د عـدد ډولـــونه:

اصلي عددونه: چې یوازې شمېر او کمیت وښیي، لکه: دوه، درې، شل اونور.

رتبي عـددونه: چې د معدود درجه او مرتبه څرګنده کړي. لکه: دریم سړی، شلم پوړ، دریمه درجه اونور.....

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي، د عدد او معدود لپاره دې ډول ډول مثالونه وښيي.
- زده کوونکي دې لاندې جملې ولولي او په هغو کې دې عدد او معدود وښيي.
  - خوشحال خان يو نامتو شاعر دی چې ۲۵۰ ټوکه کتابونه يې ليکلي دي.
  - د څمکې درې برخې اوبه او يوه برخه يې وچه ده.
  - هوښياره مرغۍ په دوو لومو کې نښلي.
  - د شپږم ټولګي درسونه په زړه پورې دي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او لاندې لغتونه دې په جملو کې وکاروي.

شمېر - معدود - کميت - وصفي

- څو تنه زده کوونکي دې د اصلي او رتبي عددونو مثالونه ووايي او په توپير دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، د ټولګي شيان دې د عدد او معدود په شکل ووايي، لکه: يوه تخته، درې کړکۍ ...

لغتونه	معناوې
شمېر	حساب، اندازه
کميت	اندازه
معدود	شمېر ل شوی شی

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې عدد او معدود تعريف او په نوو مثالونو کې دې وښيي، بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېرمن زينبه

موخه: د متن سم لوستل، ليکل او د مشهورې شاعرې مېرمن زينبې پېژند ګلوي.

پوښتنه:

تاسو له پښتنو مېرمنو څخه کومه يوه پېژنئ؟

زموږ هېواد افغانستان ډېرې نوميالۍ مېرمنې لري چې په پوهې، مېړانې او کارنامو يې تل وياړو. له دغو نامتو مېرمنو څخه يوه هم د ستر ملي مشر ميرويس نيکه لور مېرمن زينبه ده. مېرمن زينبې د ۱۱۴۲ هـ. ق کلونو په شاوخوا کې ژوند کاوه.

مېرمن زينبې د خپل وخت ديني، ادبي کتابونه او د شاعرانو ديوانونه لوستلي و. مېرمن زينبه يوه فاضله مېرمن او له پياوړو ښځينه شاعرانو څخه شمېرل کېږي، دې مېرمنې ډېرو نجونو او ښځو ته ديني زده کړې ورکړې او ليک لوست يې ور زده کړی و.

دا هوښياره مېرمن د ژوند په لارو چارو ډېره ښه پوهېده، تر دې چې ورور يې شاه حسين هوتک د سلطنت په چارو کې له دې څخه مشورې اخيستلې.

د مېرمن زينبې د شعر يوه نمونه چې دخپل ورور شاه محمود هوتکي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویر کې یې ویلې او په پټه خزانه کې ذکر شوې دا ده:

ږغ شــو چـې ورور تـېر له دنـیا ســـونا
کـنـدهــار واړه پــه ژړا ســـونـا
زړه مې پــه ویر کــې مـبتلا سـونا
چې شـاه محمود له ما جدا ســونا
هـوتـک غـمجن پـه دې ماتـم دی نا
د پاچا هی تـاج مـو بـرهم دی نا

فعالیتونه:

- دوه دوه تنه زده کوونکي دې متن په خپلو منځو کې ولولي او د هغه په مطلب دې مشوره وکړي.
- زده کوونکي دې دوه دوه تنه په خپلو منځو کې متن یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، د مېرمن زینبې د شخصیت په اړه دې یوه یوه جمله جوړه او پر تختې دې ولیکي.
- زده کوونکي دې په خپله خوښه د تختې مخې ته راشي او د کومې بلې نومیالۍ مېرمنې په اړه دې خبرې وکړي.

لغتونه	**معناوې**
پیاوړې	غښتلې
کارنامې	ډېر عالي کارونه
ویر	غم، ماتم
دیوانونه	د دیوان جمع دی، د یو شاعر د اشعارو مجموعه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د مېرمن زینبې د پوهې او شخصیت په هکله لنډه مقاله په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دېرشم لوست

د پنسل اختراع

موخه: د متن لوستل، لیکل او د لومړي ځل لپاره د پنسل د جوړېدو په هکله پوهېدل.

پوښتنې:

آیا تاسو پوهېږئ چې پنسل به څه ډول جوړ شوی وي؟

تاسو فکر کولای شئ چې پنسل به لومړی څه ډول و؟

په ډېرو پخوا زمانو په انګلستان کې د سکرو په شان یو شی کشف شو چې ګرافیت نومېده. خلکو د رسم په کښلو کې ترې کار اخیسته، خو ستونزه دا وه چې دې ګرافیت یا سکرو به لاسونه تورول، نو وپتیل شوه چې دا ستونزه هواره او کار آسان کړي. همدا و چې ګرافیت یې د دوو لرګیو په منځ کې د تار په واسطه وتاړه. دا کار هم ستونزمن و، ځکه چې دا لرګي باید څو ځلې خلاص او تړل شوي وای.

د کلونو په تېرېدو سره خلکو ته نوي، نوي فکرونه پیدا شول. په پایله کې دې مفکورې ته ورسېدل:

لرګي په طبیعت کې ډېر او ارزانه پیدا کېږي. ګرافیت دې د لرګیو په منځ کې کېښودل شي چې د پنسل سر په آسانۍ سره تېره او د لیکلو کار ترې واخیستل شي.

په دې ډول د پنسل قلم چې تاسې کار ترې اخلئ، ورو، ورو په اوسنۍ بڼه منځ ته راغی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې له یو بل سره مشوره وکړي.
- زده کوونکي دې په چوکاټ کې اړوندې کلمې په نښه او په خپلو کتابچو کې دې د یوې کرښې په مرسته وښيي.

نومونه	تېره، ستونزمن
صفتونه	تاسې، دغه
عدد او معدود	ګرافيت، انګلستان
ضميرونه	لومړی ، دوه لرګي

- زده کوونکي دې په وار سره د لوست لغتونه د تختې پر مخ په جملو کې وکاروي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، د پنسل د منځ ته راتلو بهير دې په خپله ژبه ووايي.

لغتونه	معناوې
ګرافيت	د سکرو په شان مواد
خو ځلې	خو واره
بڼه	شکل
پتيل	تصميم نيول

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د پنسل د منځ ته راتلو مطلب په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالرووف بينوا

موخه: د متن سم لوستل، ليکل او د عبدالرووف بېنوا د ادبي شخصيت پيژندل.

پوښتنه:

آيا تاسې د عبدالرووف بېنوا په هکله څه ويلای شئ؟

عبدالرووف بېنوا د عبدالله زوی په ۱۲۹۲ هـ کال، په کندهار کې زېږېدلی، د خپل وخت مروجه علوم يې پای ته رسولي و. د پښتو ژبې پېژندل شوی څېړونکی، نامتو ليکوال او پوخ شاعر و. بېنوا سربېره له پښتو په دري، عربي، اردو، انګريزي او روسي ژبو هم ښه پوهېده.

بينوا د خپل ژوند په اوږدو کې ډېرې سترې دندې په برياليتوب سره سرته رسولي دي. پر نورو دندو سربېره د اطلاعاتو د وزير په توګه يې هم دنده ترسره کړې ده.

بينوا د پښتو ژبې او ادب د ودې او پراختيا په ډګر کې ستر ګامونه اخيستي دي، نوموړي له علمي او ادبي خدمتونو څخه وروسته په ۱۳۲۳ هـ کال له نړۍ څخه سترګې پټې کړې دي.

بېنوا د پښتو ژبې او ادبياتو ډېر کتابونه ليکلي چې ځينې يې دا دي: ميرويس نيکه، پښتني ميرمنې، ادبي فنون، خوشحال خان خټک څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي؟، اوسني ليکوال په درې جلدو کې، وېښ زلميان، د افغانستان نوميالي او نور .

زه عاجز به نفس هوا کوم ترکومه ... خورم سوړسک خيال د حلوا کوم ترکومه
له خوارۍ او غريبۍ نه مې عار نشته ... زه احتياج به د بل چا کوم ترکومه
چې په خپله مېره نه يم په دنيا کې ... نو به فخر په بابا کوم ترکومه
چې د نن کار و سباو ته معطل کړم ... اعتبار به په سبا کوم ترکومه
بې زحمته راحت کله «بېنوا» شته ... نو خلاف له دې وينا کوم ترکومه

فعاليتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- هر يو زده کوونکی دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي او په کتابچو کې دې وليکي.

(نامتو، څېړونکی، بريالیتوب،وېښ، نوميالي)

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او متن دې يو بل ته املا ووايي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د بېنوا د ادبي کارنامو او خدمتونو په اړه دې خبرې وکړي.

لغت	معنا	لغت	معنا
څېړونکی	محقق يا تحقيق کوونکی	بريالیتوب	کاميابي
نامتو	مشهور	عار	ننگ او عيب

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د عبدالرووف بېنوا په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زلزله څنګه منځ ته راځي؟

موخه: د متن لوستل، ليکل، د زلزلې په هکله پوهېدل او د زلزلې په وخت کې د خپل ځان د ژغورنې په لارو چارو پوهېدل.

پوښتنه:

تاسو کوم وخت د زلزلې په ټکانونو پوهېدلي ياست او دزلزلې له کلمې سره آشنا ياستئ؟

کله به تاسې هم د ځمکې په ښورېدو پوه شوی ياست يا به مو د ځمکې د ټکانونو په نتيجه کې ډېرې خرابۍ ليدلې وي. د ځمکې دغو ښورېدو او ټکانونو ته زلزله وايي.
زلزله لوی آفت دی چې د زرګونو انسانانو او نورو موجوداتو د مرګ سبب ګرځي. ښارونه، کلي، باغونه او هر څه وېجاړوي.
ځمکه پېژندونکي پوهان تر علمي څېړنو وروسته دې نتيجې ته رسېدلي چې: د الله ﷻ په امر زلزله د ځمکې د لاندينۍ برخې د ډېرو له حرکت او ښوېېدو څخه منځ ته راځي. هغه ځای چې دا پېښې په کې منځ ته راځي د زلزلې مرکز بلل کېږي. د زلزلې د ټکانونو زور او شدت په مرکز کې تر نورو ټولو ځايونو زيات وي.
ځمکه پېژندونکي او د جغرافيې پوهان د زلزلې زور او سختوالی د زلزله سنج په واسطه چې (ريکتر) نومېږي، اندازه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- یو یو تن زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

- هر یو زده کوونکی دې لاندې لغتونه معنا بیا دې په جملو کې وکاروي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

پېښه، پوهان، ریکټر، ویجاړ

- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او د متن جملې دې یو بل ته املا ووایي.

- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې:

• د زلزلې د پېښېدو په وخت کې د ځان او مال د ژغورنې لپاره باید څه وکړو؟

لغت	معنا
آفت	مصیبت
ویجاړ	وران
پېښه	واقعه
ریکټر	هغه آله چې د زلزلې د زور او شدت اندازه پرې معلومېږي.

کورنی دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې د زلزلې په وخت کې ښنګه خپل ځان له خطر څخه وساتي یو لنډ مطلب په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور دېرشم لوست

عبدالرحمن بابا

موخه: د متن لوستل، لیکل او د رحمان بابا د ادبي شخصیت پېژندنه.

پوښتنه:

آیا تاسو د رحمان بابا نوم اورېدلی او هغه پېژنئ؟

عبدالرحمان بابا د پښتو ژبې نوميالی اديب او صوفي شاعر و. د پلار نوم يې عبدالستار او په ۱۰۴۲ هـ. ق کال د پېښور په بهادر کلي کې زېږېدلی دی.

د رحمان بابا د شخصيت د پېژندنې لپاره دومره بس دی چې ټول خلک ورته بابا وايي. نوموړی يو خوږ ديوان لري چې ارزښتمن مضامين يې په داسې ساده او ښکلو الفاظو کې بيان کړي دي چې د نورو شاعرانو په اشعارو کې ډېر لږ ليدل کېږي.

دا نامتو شاعر په ۱۱۲۸ هـ ق کال وفات شوی او د پېښور د هزار خانې په هديرې کې ښخ دی. د ده له کلام څخه څو بيتونه:

کر د گلو کړه چې سيمه دې گلـزار شـي
اغزي مه کره چې پښو کې به دې خار شـي
ته چې بـل په غشــو ولې هسې پــوه شه
چې همدا غشــي به ستا په لور گـــوزار شي
کوهی مه کينه د بـــل سړي پـــه لار کې
چېرې ستا به د کـوهــي پـه غاړه لار شي

((رحمان بابا))

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د شعر هر بیت دې په نثر واړوي.
- زده کوونکي دې د رحمان بابا له اشعارو څخه کوم بیت یا بیتونه زده وي پر تختې ولیکي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې یو بل ته د متن املا ووایي او بیا دې ورته اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې ښه فکر وکړي بیا دې ووایي چې د رحمان بابا له دې بیتونو څخه پیروي کول څه ګټه لري؟

لغتونه	معناوې
نومیالی	مشهور او د نوم خاوند
ښخ	خاوروته سپارل شوی
ادیب	ادب پوه
مه کینه	کیندل مه کوه
کوهی	څاه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دا مطلب په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې ولیکي چې:
موږ په خپل ژوند کې د رحمان بابا له اشعارو څخه څنګه پیروي کولای شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

فعل

موخه: د متن لوستل، لیکل او د فعل په معنا، مفهوم پوهېدل او د هغه سمه کارونه.

پوښتنه:

آيا تاسو ويلای شئ چې د فعل کلمه څه ډول کلمه ده؟

فعل: **هغه خپلواکه کلمه ده چې له درېو ګونو زمانو څخه په يوه زمانه کې د يوه کار کول او پېښېدل را ونښيي.**

فعل د وينا ډېره ارزښتمنه برخه ده، بې له هغه څخه د جملې معنا نه بشپړېږي.

لکه: **مينه درس وايي.**

احمد راغلی و.

فعلونه د زمانې له مخې دا درې ډولونه لري:

د حال زمانې فعل:

هغه کلمه ده چې د يوه کار کول په حال يا جاري زمانه کې څرګند کړي.

لکه: **زه کتاب لولم. دی ډوډۍ خوري. احمد درس وايي.**

د تېرې زمانې يا (ماضي فعلونه):

هغه فعلونه دي چې د يوه کار، کول په تېره زمانه کې ونښيي.

لکه: **ما ډوډۍ خوړلې ده. هغه درس لوستلی و. احمد پرون تللی و.**

(c) ketabton.com: The Digital Library

د راتلونکې زمانې یا مستقبل فعلونه :

هغه فعلونه دي چې د يو کار کول په راتلونکې زمانې کې راوښيي.

لکه: زه به کامیابه شم. ته به کورته لاړ شې. نوریه به خط وليکي.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د درس په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې په لاندې جملو کې فعلونه او د هغو ډولونه وښيي.
  - افغانستان پخوا د آریانا په نامه یاد شوی دی.
  - زه هوډ لرم چې خپل کار په خپل وخت کې ترسره کړم.
  - موږ به په زيار او کوښښ خپله خاوره ودانه کړو.
  - بله میاشت به زموږ آزموینه پیل شي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او د متن يوه برخه دې يو بل ته املا ووايي او ياتې کسان دې د هغه په معنا او مفهوم خبرې وکړي.
- څو زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او کومې خبرې چې په ټولګي کې له يو بل سره کوي، په هغو کې دې فعلونه راوښيي.

لکه: ښوونکي درس راکړ، زده کوونکو کورنۍ دنده راوړې وه.

لغتونه	معناوې
ماضي	تېرمهال، تېره زمانه
مستقبل	راتلونکې، آینده

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په درې ګونو زمانو کې د فعلونو څو څو نوي مثالونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی مخترع
(اډیسن)

موخه: د متن سم لوستل،لیکل او د ادیسن پېژندنه.

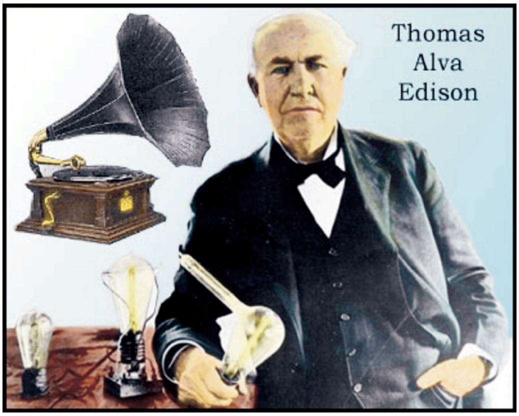

پوښتني:

آیا تاسو د اډیسن نوم اوریدلی او هغه پیژنئ؟

آیا تاسو د برېښنا منځ ته راوړل د بشریت لپاره لوی خدمت بولئ؟

توماس اډیسن په (۱۸۴۷) میلادي کال په امریکا کې زېږیدلی، دی لا اووه کلن نه و چې په ښوونځي کې شامل شو. ده پر ښوونځي سربېره په خپلو ځمکو کې هم کار کاوه.

په پنځلس کلنۍ کې یې د چاپ ماشین واخیست. خپله ورځپاڼه یې پرې چاپوله. په شپاړس کلنۍ کې نیویارک ته لاړ. په پنځو کلونو کې یې یو سلو دوه ویشت اختراعګاني وکړې. ګرامافون یې جوړ کړ، څه موده وروسته د روښنایي په فکر کې شو، خپل کارته یې په کلک عزم ملا وتړله، ترڅو چې په (۱۸۷۹) میلادي کال کې په دې بریالی شو چې د برېښنا څراغ منځ ته راوړي.

دغه ستر خدمت کوونکي په (۱۹۳۱) میلادي کال کې له دې نړۍ څخه سترګې پټې کړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د اډیسن په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې دوه دوه تنه یو بل ته د متن املا ووایي او په خپلو منځو کې دې اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې د متن لغتونه له یو بل څخه وپوښتي او بیا دې په جملو کې وکاروي.
- څو تنه زده کوونکي دې په خپله خوښه د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: د اډیسن له ستر خدمت او کارونو څخه یې څه درس اخیستی دی؟

لغتونه	معناوې
نړۍ	جهان
ستر	لوی
روښنايي	رڼايي
برېښنا	برق

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه یو لنډ مطلب په خپلو کتابچو کې ولیکي:

موږ څنګه کولای شو چې خپلو خلکو ته د خدمت وړ وګرځو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رابعه بلخي

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د یوې مشهورې شاعرې په توګه د رابعه بلخي پیژندنه.

پوښتنه:

آیا تاسو د دري ژبې له پخوانیو شاعرانو څخه د چا نوم اوریدلی دی؟

میرمن رابعه لومړنۍ ښځه ده چې په خلورمه پیړۍ کې یې په شعر ویلو پیل کړی دی. دا میرمن د ساماني دورې د امیرانو له کورنۍ څخه وه. پلار یې کعب نومېده چې د بلخ او نورو شاوخوا سیمو حکمران و. میرمن رابعه سربېره له حسُن او ښکلا څخه په علم و معرفت کې هم ډېره مشهوره وه.
مولانا نورالدین عبدالرحمن جامي په خپل کتاب (نفحات الانس) کې دا یوه عالمه او عارفه ښځه بللې ده.
میرمن رابعې د خپل وخت مروجه علوم لوستلي او فنون یې زده کړي وو.
په شعر ویلو کې یې ډېر لوړ استعداد درلوده چې نومورې ته د هغه وخت لوړو شاعرانو او د ادب مینه والو د زین العرب لقب ورکړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې یو یو تن د تختې مخې ته راشي، متن دې ولولي، په مفهوم او مطلب دې خبرې وکړي.

-دوه دوه تنه زده کوونکي دې د متن جملې یو بل ته املا ووایي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او کوم پیغام یې چې له دې متن څخه اخیستی نورو ته بیان کړي.

- څو تنه زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي که د دري یا پښتو ژبې د نورو شاعرانو نمونه یې په یاد وي د تختې پر مخ دې ولیکي.

لغتونه	معناوې
پېړۍ	قرن
معرفت	پېژندنه
حکمران	حکم کوونکی، لوی ولسوال

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لوست مفهوم په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فعل ريښه

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د فعلونو د ريښو پېژندل او د هغو سمه کارونه.

پوښتنه:

تاسو څه فکر کوئ، فعلونه هم ريښې لري؟

د فعلونو ريښې:

ريښه د فعل اصل او بنسټ دی، د فعل ريښه د فعل هغې برخې ته ويل کيږي چې تاړي يا وندونه ور پورې ونښلي او نورې کلمې ترې جوړې کړي.

لکه: د (خوړل) کلمه د يوې ريښې په شکل په لاندې مثالونو کې وګورئ:

خوړلی، وخوړ، خوړلی و، خوړلې ده، خوړونکې.

لکه څنګه چې ريښه د فعل اصل او بنسټ جوړوي، په نومونو کې هم ريښه اصل دی او له وندونو سره نوې کلمې جوړولای شي.

د مثال په توګه:

کله چې د (کار، زړه او فکر) تر کلمو مخکې يا وروسته وندونه راوړل شي، نوې کلمې ورځينې جوړيږي چې په دغو نوو کلمو کې د (کار، زړه او فکر) نومونه اسمي ريښې بلل کيږي.

کار .... بېکاره، ناکار، کارګر، کارونه او نور.

زړه...................... بې زړه، نازړه، زړور، زړه سوی او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د فعل ريښه تعريف، په مثالونو کې څرګنده او په کتابچو کې دې وليکي.
- زده کوونکي دې په لاندېنيو کلمو کې ريښه په نښه کړي.

مخونه، مخکې، مختاړي، مخور، بې مخي، بې مخه.

سرور، بې سره، له سره، سردار، سره.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، د متن لغتونه دې لومړی معنا او بيا دې په جملو کې وکاروي.
- څو زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، څو نوي مثالونه دې پر تختې وليکي او په هغو کې دې د فعل يا نوم ريښه وښيي.

لغتونه	معناوې
بنسټ	تهداب
نازړه	ډارن، بې هوډه

څرګندونه:

وندونه: هغه ناخپلواکې کلمې دي چې په فعلونو او نومونو کې تر ريښې مخکې يا وروسته راشي.

لکه: (بې فکره) يا د (بې واکه) په کلمو کې، (بې) مختاړی بلل کېږي.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې څو فعلي او اسمي ريښې په نوو مثالونو کې پيدا بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچنیان

موخه: د متن لوستل، لیکل ، د لوست په مطلب او مفهوم پوهېدل.

پوښتنه:

ستاسو په فکر ماشومان کوم ښه صفتونه لري؟

ارواښاد گل پاچا الفت په خپل مشهور کتاب ((غوره نثرونه)) کې لیکلي دي:

((..... زه په ماشومانو کې ځینې داسې لوی خویونه او ستر صفتونه وینم چې هغه په لویانو کې نشته. هغه کسان چې ځانونه ورته لوی او زورور ښکاري، د خپلې کینې او بغض په وړاندې ډېر کمزوري دي. زه او ته که هر څومره لوی شو، قوت ومومو، په خپلو غلیمانو رحم نشو کولای. په زورورو باندې قهر او غضب ډېر زورور دی. مگر ماشومان دغه راز نه دي. د دوی په زړونو کې که عناد او کینه پیدا شي، ډېر ژر یې له منځه ورکې شي. یوه شیبه وروسته له هغه چا سره مینه کوي چې مخکې یې ورسره منگولې لگولې.

دا کار لویان نشي کولای . لوی خلک د خپل قهر او غضب په وړاندې ډېر واړه او کمزوري دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا زور او قوت د کوچنيانو په برخه رسېدلی دی چې د کينې او عناد اور مړ کړي او دا جهنم په گلزار بدل کړي)).

فعاليتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او د هغه مطلب دې په لنډ ډول ووايي.
- زده کوونکي دې لاندې کلمې په مناسبو جملو کې راوړي او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

الف: لويان	د. عناد
ب. بغض	هـ. کمزوري
ج. زورور	و. مينه

- دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او د متن جملې دې يو بل ته د املا په توگه ووايي.
- زده کوونکي دې په متن کې متضادې کلمې پيدا او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.
- څو تنه زده کوونکي دې د ټولگي مخې ته راشي، په دې اړه دې خبرې وکړي چې موږ څنگه کولای شو له هر چا سره د خپل قهر او غضب مخنيوی وکړو؟

لغت	معنا
عناد	کينه
غوره	په زړه پورې
جهنم	دوزخ
بُغض	کينه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن په پوهېدو سره په دې اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي چې: موږ څنگه کولای شو د کوچنيانو په شان له خپلو زړونو څخه کينه او عناد لرې کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاک چاپېریال ګټې

موخه: د متن لوستل، لیکل، پاک چاپېریال په ارزښت او ګټو پوهېدل او د چاپېریال د پاک ساتلو د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

آیا تاسو کله د چاپېریال کلمه اورېدلې او په معنا یې پوهېږئ؟

زموږ خوا و شا ټول شیزونه، لکه: هوا، اوبه ځنګلونه، کروندې، دښتې، غرونه او نور... د چاپېریال په نامه یادېږي. چاپېریال په ټولو ژوو پورې اړه لري، ځکه انسان پکې ژوند کوي او ګټه ترې اخلي.

څومره چې یو چاپېریال پاک او ښکلی وي، په هماغه اندازه ژوند په زړه پورې او خلک له روغتیا څخه برخه من وي.

څرنګه چې له چاپېریال څخه ټول انسانان ګټې اخلي، ښېرازي او ساتنه یې هم په ټولو وګړو پورې اړه لري. موږ ټولو او په تېره ځوانانو ته په کار ده چې د هېواد هره برخه خپل ګډ کور وبولي او د هغه حفاظت او پاک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتل خپله ملي دنده او مسوولیت وګڼي او له خپل چاپېریال څخه سمه او مناسبه ګټه واخلي.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي متن دې ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې په خپلو منځو کې لوستل شوی متن یو بل ته املا وواییي.

- لاندینۍ کلمې دې په جملو کې وکار وي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي:
(مسوولیت، وګړي، حفاظت، دنده)
- زده کوونکي دې د پاک چاپېریال د ګټو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې موږ ولې پاک چاپېریال ته اړتیا لرو؟

لغتونه	معناوې
وګړي	خلک
دنده	وظیفه
برخه من	د برخې څښتن

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د هېواد په اوسني حالت کې د پاک چاپېریال په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشه يي توکي

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د نشه يي موادو په اغېزو او زيانونو پوهېدل او له هغو څخه د ځان ساتنې د روحيې پياوړتيا.

پوښتنه:

آيا تاسو نشه يي توکي پېژنئ او د هغو په زيانونو پوهېږئ؟

زموږ په چاپېريال کې داسې توکي شته چې ځانته غذايي ارزښت لري لکه: مېوې، سابه، غوښې او نور چې د ژوند د پايښت، روغتيا او سوکالۍ لامل کېږي. داسې توکي هم موجود دي چې نه يوازې غذايي او روغيتايي خاصيت نه لري، بلکې ډېر ناوړه او وژونکي هم دي. لکه: نسوار، سګرټ، چرس، بنګ، شراب، ترياک، هېروين، او نور.

هغه انسان چې يو وخت روغ رمټ او د خپلو کړو وړو له امله په خپله ټولنه کې د درناوي او باور وړ وي، د دغو نشه يي توکو په کارولو سره د خپل ژوند ټول نعمتونه او ښېګڼې له لاسه ورکوي.

دا کسان ناروغ، کمزوري، په هر ځای کې پراته او له خپلو کورنيو څخه جلا شوي او ناوړه ژوند لري. په نشه روږدي کسان ورو ورو خپله روغتيا له لاسه ورکوي او په ډول ډول ناروغيو، لکه: د بدن پر کمزورۍ، د زړه او د سږو په سرطان اخته او په پای کې يې د مړينې سبب ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او د هغه مطلب دې په ساده وينا بيان کړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د متن جملې يو بل ته املا ووايي.
- زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې د نشه يي توکو د بدو اغېزو په هکله ځو کرښې وليکي او بيا دې يو تن د تختې مخې ته راشي او نورو ته دې ولولي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: څنګه کولای شو له دغو تباه کوونکو توکو څخه خپل ځانونه او د کورنی غړي وساتو.

لغتونه	معناوي
چاپېريال	محيط
کړه وړه	چارې اوعملونه
روږدی	آموخته اوعادت
سوکالي	آسوده گي

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د نشې د تباه کوونکو اغېزو په باب د خپلو کورنيو له غړو سره خبرې وکړي او بيا دې ځو کرښې په دې هکله په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه څلوېښتم لوست

د ځمکې په سطحې کې بدلونونه

موخه: د متن لوستل، لیکل او په دې ویوهېږي چې د ځمکې پرمخ او منځ کې بدلونونه هم منځ ته راځي.

پوښتنه:

آیا تاسې د ځمکې د بدلون په هکله خه فکر کولای شئ؟

د ځمکې پر مخ د بېلا بېلو لاملونو له امله څو ډوله بدلونونه رامنځ ته کېږي. یو ډول یې هغه بدلونونه دي چې په تدریجي ډول د ډېرو کلونو په اوږدو کې د باد، باران او د سیندونو د اوبو له امله منځ ته راځي. په تېره هغو خاورینو سیمو کې چې ونې او بوټي ونلري.

بل ډول یې ناڅاپي بدلونونه دي چې لاملونه یې طبیعي آفتونه، لکه: اورغورځونې، زلزلې، سېلابونه، ځمکې ښویېدنې، اورلګېدنې، طوفانونه او نور دي. باید وویل شي چې د خړونو او سیندونو په غاړه او شاوخواوو کې د کورونو جوړول، کارکول یا لوبې کول ډېر خطرناک دي، ځکه په داسې ځایونو کې له تېزو بارانونو سره د سېلابونو د راتلو امکانات ډېر زیات وي او سېلاب هغه آفت دی که په مخ کې یې کورونه، زراعتي ځمکې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانان، څاروي یا هر څه برابر شي له منځه یې وړي.

فعالیتونه:

- ځو تنه زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د متن جملې یو بل ته املا ووایي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
- زده کوونکي دې د ځمکې د سطحې د بدلونونو په اړه که څه اوریدلي وي نورو ته دې ووایي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې له یو بل سره په دې اړه مشوره وکړي چې کوم شیان د ځمکې په سطحې کې د بدلون لامل کېدلای شي، بیا دې خپلې لیکل شوې کرښې نورو ته ولولي.

لغتونه	معناوې
لاملونه	علتونه
بدلونونه	تغییرات
اورغورځونې	آتشفشان
خاورینه	خاکي

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په ځمکه کې د بدلون په هکله چې څه فکر کولای شي په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کار ارزښت

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د کار په ارزښت پوهېدل او د کارکولو د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنې:

آیا تاسې له کارکولو سره مینه لرئ؟ کوم ډول کارونه مو خوښېږي؟
کارکول زموږ روغتیا ته هم ګټه لري؟

د اسلام ستر پیغمبر حضرت رسول اکرمﷺ داسې لار ښوونه کړې ده: ((خپله روزي د کار او زیار په وسیله وګټئ، سوال مه کوئ.))

له حضرت انسرضي الله عنه څخه روایت دی چې یو انصاري حضرت محمدﷺ حضور ته راغی. ویې ویل: ((ای د الله حبیبه! ماته یو څه راکړه.)) رسول اللهﷺ وفرمایل: چې ((په کور کې څه لرې؟)) سوالګر وویل: یوه شړۍ لرم او یوه د لرګي کاسه چې اوبه په کې څښو. حضرت محمدﷺ ورته وفرمایل: ((دواړه راوړه!)) هغه دواړه راوړل.

حضرت محمدﷺ وفرمایل: ((دا دواړه څوک اخلي؟)) یوه سړي وویل زه یې په یوه روپۍ اخلم. پیغمبرﷺ بیا وفرمایل: ((څوک یې له دې څخه ګران اخلي؟)) بل سړي وویل زه یې په دوه روپۍ اخلم.

رسول اللهﷺ هغه شیان ورکړل او روپۍ یې انصاري ته ورکړې. ویې ویل: ((په یوې روپۍ خوراکي شیان واخله او په بله روپۍ یو تبر واخله او ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې راوړه!)) انصاري تبر راوړ او حضرت محمدﷺ په مبارکو لاسونو په خپله هغه ته لاستی ور واچاوه. بيا يې وفرمايل: چې ځه لرګي وهه او خرڅوه يې. پنځلس ورځې دې ونه ګورم.

انصاري لرګي وهل او هغه يې پلورل. پنځلس ورځې وروسته حضور ته راغی چې حال يې ډېر ښه شوی و. حضرت محمدﷺ وفرمايل: ((دا کار تاته له سوال نه غوره دی، ځکه چې سوال به د قيامت په ورځ ستا پرمخ تور ټکی وي.))

فعالیتونه:

- څو تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، متن دې ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه معنا او په خپلو کتابچو کې دې وليکي تورټکی، خرڅول.
- زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي او د متن يوه يوه جمله دې د املا په توګه وليکي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او د کار د ارزښت په اړه دې يوه يوه جمله پرتختې وليکي.

لغتونه	معناوې
تورټکی	عيب او شرمندګي
مبارکو	بختورو، پاکو، نېکمرغو، له برکت څخه ډک

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د کار د اړتيا او ارزښت په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلوېښتم لوست

بشر پالنه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د بشر پالنې په معنا او مفهوم پوهېدل او د بشر پالنې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

ستاسو په فکر بشر پالنه څه ته وايي؟

انسان په ټولنه کې یو زیارکښ موجود دی او د بشري ستونزو د لرې کولو لپاره د نه هېرېدونکو خدمتونو وياړ لري. باید د ژوند په ټولو چارو کې له یو بل سره مرسته، همکاري او د ستونزو په وخت کې خواخوږي ولري.
څنګه چې موږ انسانان یو، نو ښايي چې له انسانانو سره مینه او محبت خپله بشري فریضه وبولو او په دې عمل وکړو، چې هر انسان د عزت او درناوي وړ دی.
انسان ته ښايي یوازې د خپلې سوکالۍ او نیکمرغۍ په فکر کې نه وي، بلکې پر نورو هم دا پیرزوینه ولري.
وګورئ رحمان بابا دبشر پالنې دا لوړ احساس په څومره خوږوالي سره په دې بیت کې ځای کړی دی:

هغه زړه به له طوفانه په امان وي
چې کښتۍ غوندې د خلکو باربردار شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او په دې مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او متن دې یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې په دې اړه چې (مور، ښنګه کولای شو د رحمان بابا د بشر پالنې له روحیې څخه پیروي وکړو.) څو کرښې ولیکي او بیا دې یو تن د تختې په مخکې نورو ته ولولي.
- څو زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: (زموږ له کومو کړو وړو څخه بشر پالنه څرګندېدلای شي).

لغتونه	معناوې
پېرزو	لورینه
خواخوږي	همدردي
درناوی	درنښت

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د بشر پالنې په هکله یوه لنډه مقاله ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلوېښتم لوست

د وطن ترانه

موخه: د متن لوستل، ليکل او د هېوادنۍ مينې د روحيې پياوړتيا.

پوښتنه:

ستاسو په فکر وطن ولې په هر چا ګران دی؟

دا وطن ودان وطن   دا د لوی افغان وطن
دا پر موږه ګران وطن
خاوره د غېرت ده زلزلې لري طوفان لري
غرونو کې بازان لري
شور يې په سيندونو کې   تاو يې لويو غرونو کې
مينه يې په زړونو کې
خيژي له سينې، د هر افغان ولولې لري
بلې يې لمبې لري
اوسي افغانان پکې   نسل اتلان پکې
واړه سربازان پکې
ښاري يې د غرو او چت سرونه له آسمان سره
ننګ او له ايمان سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې ترانه په ډله ییزه توګه په لوړ آواز ولولي.

- د ترانې مطلب دې په نثر واړوي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

- زده کوونکي دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي.

سیندونه، تاو، لمبې، بازان، اتلان

- زده کوونکي دې په وار سره د وطن دوستۍ او د وطن د ساتنې په هکله چې څه مسوولیت لرو او څنګه یې ترسره کولای شو، خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ولولې	شور اوغوغا
وطن	ټاټوبی یا د اوسیدو ځای
باز	باښه
سربازان	سرښندونکي
اتلان	قهرمانان
ښاري	ښارنه یې کوي، یا ساتنه یې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې ترانه

پوهنه ده رڼا   وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم   زمونږه رهنما

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

وطن زما يې ځان   له تا نه شم قربان
ته وينه د افغان   ته لوړ په ټول جهان

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

اباد او سې اباد   وطنه ته شې ښاد
مونږ سرښندو په تا   او ساتو دې ازاد

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

ته کور يې هم مې ګور   ته پلار يې هم مې مور
ته زړه يې د اسيا   زما د سترګو تور

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

ته ننګ يې د اريا   او تاج يې د يما
ځاريږمه له تا   افغانستان زما

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

محمد مُعین مرستیال

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library